

HUUN HUUR TU, de wereldberoemde groep keelzangers uit het grensgebied tussen Siberië en Mongolië komt naar Nederland Pag. 16

In dit nummer:

**Nieuw denken rondom
Indisch herdenken.....2**

**Indonesië zucht steeds
meer onder het juk van
de islam.....5**

**Nieuwe hoofdstad
Indonesië komt in Oost-
Kalimantan.....9**

**Indische cultuur sterft
langzaam uit.....11**

**Keelzangers komen naar
Nederland.....16**

**Hevige rellen op West
Papoea.....17**

**Sophiahof – Van Indië
tot nu.....18**

Ebbe op Bali (slot).....21

**Maand en week van de
geschiedenis.....22**

JES nieuws.....24

Ik was altijd bang.....25

**Troostmeisje Jan Ruff-
O'Herne overleden.....26**

Column.....31

**Timor-Leste wil lid
ASEAN worden.....32**

Links4u.....33

Van de redactie

In deze editie een bijdrage van onze vaste auteur Nico Vink over het nieuwe Indische denken rondom het Indisch Herdenken. Dan de steeds verder oprukkende salafistische islam in Indonesië. Verder een conclusie van Johan Nebbe-ling over het Indisch zijn in de toekomst. Ook aandacht voor twee concerten van de beroemde keelzanggroep Huun Huur Tu, gevolgd door een artikel over hevige rellen op West-Papoea. Na de rubriek over de activiteiten op de Sophiahof alweer de allerlaatste reisanekdote van Chris Ebbe en dan twee artikelen over de week/maand van de geschiedenis. Dan tot slot een bijzonder komische column van Han Dehne. De redactie wenst u veel leesplezier.

Heeft u zelf een item, waarvan u denkt dat dit onze lezers zal interesseren? NICC Magazine stelt zijn redactionele inhoud met alle plezier voor u open.

Graag willen wij u ook wijzen op de mogelijkheid **NICC Magazine als advertentie medium** te gebruiken. Hierbij een oproep aan alle lezers die eigenaar zijn van een bedrijf of er werkzaam zijn als PR manager om NICC Magazine als mogelijkheid te zien om **uw bedrijf of product onder de aandacht** van nu 9600 abonnees te brengen. Tevens willen wij een beroep doen op uw **waardering** als abonnee voor het zeer vele werk dat wij maandelijks aan NICC Magazine hebben. Houdt u in gedachten dat NICC Magazine geheel GRATIS is, hetgeen echter niet betekent dat wij geen kosten hebben. Juist in deze tijden is

uw betrokkenheid bij NICC Magazine van groot belang en vragen wij u een **VRIJWILLIGE DONATIE**. Wij zullen u daarvoor zeer dankbaar zijn en u zult verzekerd zijn van een blijvende gratis toezending van uw geliefde en gewaardeerde NICC Magazine. Onze volledige bankgegevens zijn: (BIC: RABONL2U)

NL39 RABO 0129 216 836,

t.n.v. **N.I.C.C.** Den Haag NL.

Mogen wij u tenslotte vragen om NICC Magazine zoveel mogelijk bij uw familie, vrienden en kennissen onder de aandacht te brengen? Vraag hen ook gratis abonnee te worden. Wij wensen u weer veel plezier met uw NICC Magazine. En mede dankzij uw donaties en advertenties kan NICC Magazine helemaal GRATIS blijven.

Hans Vogelsang, hoofdredacteur.

Nieuw denken rondom Indisch herdenken

Door: Nico Vink

Dat waren ze weer, de Nationale herdenkingen en de vele herdenkingen elders in het land anno 2019 en de ruime aandacht in de media, groot en klein, ook in dit NICC Magazine. Het was vooral waardig traditioneel herdenken en herinneren. En dat is goed; in ieder geval familiair. En wat is het daarnaast ook goed dat er links en rechts nieuwe gedachten, nieuwe benaderingen opkomen die de thematiek verruimen, veranderen en rijker maken.

Drie publicaties met bijzondere impulsen voor innoverend herdenken vielen mij op. Eén van Jim van der Meer Mohr, voorzitter van het Indisch Herin-neringscentrum IHC, in een speciaal geschreven column, getiteld *'15 augustus 2019. Herdenken, een persoonlijke reflectie'*.

Een tweede in de rubriek Het Hoogste Woord van het Amster-

damse dagblad Het Parool van 14 augustus 2019; de bijdrage van Lara Nuberg (Amsterdamse Indische Historica) met als titel: *'Amsterdam, herdenk en vier het einde van Nederlands-Indië en Amsterdam kan daar een rol in spelen'*. En last but not least Anne-Lot Hoek (Leidse historicus KITLV) in NRC van 17 en 18 augustus 2019 in *'Gemiste geschiedenis, gemiste kans'* met als ondertitel: *'De bloedige strijd in Indonesië in de jaren 1945-'49 beneemt Nederland het zicht op de politieke strijd voor onafhankelijkheid die al decennia eerder begon. De leiders van die strijd verdienen eindelijk erkenning'*.

Allereerst Van der Meer.

Menselijk heel begrijpelijk dat Van der Meer onder andere schrijft: *"Hoe had het ook anders kunnen aflopen. Wat als...? Wat als*

Nederland in de jaren '30 de onafhankelijkheidsbeweging serieuzer had genomen en had samengewerkt met Sukarno en Hatta en wellicht had toegewerkt naar een soort van Gemeenebest. Dat soort vragen stel ik mij ook wel eens, heel kort, want deze vragen zijn in feite zinloos. De loop van de geschiedenis is immers anders gegaan".

Wat jammer dat Van der Meer niet doorvraagt, want dan had hij de geschiedenis meer diepgang kunnen geven en een helder belevend leren en afleren. Want daar is historie, ook de Indische historie, tenslotte toch vooral voor.

Als Van der Meer het in 2016 uitgekomen boek *'SIEDJAH, wie één klein meisje of jongetje in Indië redt....'* gelezen had en het artikel over dat boek in NICC Magazine van september 2018,

dan was hem duidelijk geweest dat de tijd in Indië na de koloniaal ethische uitspraken van de jonge Wilhelmina in haar Troonrede van 1901 rijp was, in ieder geval rijp werd, dat in Den Haag en Batavia krachtige visionaire leiders zouden opstaan om in de *slipstream* van Wilhelmina samen met de Indonesische nationalistische leiders de 'merdeka-wensen' concreet te realiseren. Maar onze bestuurders van toen waren in koloniaal vernieuwende zin helaas te middelmatig, te veel 'meer-van-hetzelfde'. In navolging van de andere Europese koloniale machten.

Als we toen visionaire leiders hadden gehad – en die hadden we moeten hebben – dan waren in 1942, 412 jaar na 1901, de Indonesische nationalistische verlangens geheel of grotendeels gerealiseerd geweest en waren er voor Atjeh geen of onvoldoende redenen geweest om massaal extreem gewelddadig in opstand te komen (en na de Japanse capitulatie in 1945 was er dan geen gewelddadige Bersiap geweest en daarna geen Indonesische bloedige onafhankelijkheidsoorlog en geen Nederlandse rekolonisatieoorlog geweest).

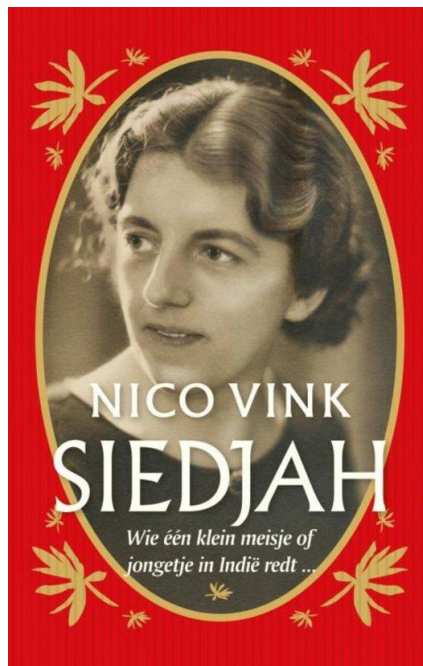
Maar dat is allemaal niet gebeurd en dus kwam die opstand in Atjeh in 1942 er wel en moesten de koloniale blanken en hun aanhang in paniek naar het veilige Medan, 600 km zuidelijker, vluchten of werden in Atjeh vermoord. Dan was er nu een andere Indië Herdenking geweest en een ander groot onderzoeksproject.

Ik noem dit kortweg de *SIEDJAH-Hypothese*. En die moet dus worden geverifieerd of gefalsificeerd. Hopelijk kan het grote lopende onderzoek van KITLV/NIMH/NIOD daarvoor zorgdragen. Maar ik heb er een hard hoofd in dat dat gebeurt.

Ten tweede Lara Nuberg.

Als Indische van een Hollandse en een inheemse Indische ouder constateert zij dat velen in de

Indo-gemeenschap en in de Nederlandse koloniale gemeenschap 'de rug toekeerden' naar de bruine mensen uit wie zij ooit voortkwamen en die het dagelijkse reilen en zeilen toch maar mooi mogelijk hadden gemaakt, maar 'dat hun leven er niet meer toe deed op het moment dat zij zich emancipeerden en opkwamen voor hun vrijheid'.

In ieder geval moesten de meeste bruine inheemsen en te veel Indo-Europeanen te vaak en te veel als slachtoffers leven of zien te overleven in het Indische koloniale 'apartheidssysteem'. Ook in onze Indië-Herdenkingen lijken zij er eigenlijk niet zoveel toe te doen. Als vaak minder ontwikkelde halfbruinen en bruinen zijn zij te vaak apart, anders om voor volte worden aangezien in vergelijking met de blanken en halfblanken. De tijd is rijp om dat koloniale apartheiddenken, ook in de herdenkingen, achter ons te laten, aldus Nuberg.

Ja stellig. Maar dat betekent nog niet dat 'het tijd is voor een inclusieve herdenking van het einde van Nederlands-Indië'. "Du sprichst ein grosses Wort gelassen aus", honey. 'Tijd voor een inclusieve herdenking', zeg je? Wat

een boude overversimpeling; hoe vul je dat in, hoe maak je dat concreet, uitvoerbaar, organiseerbaar, betaalbaar? Hoe schep je daar acceptatie voor?

Je wilt dat we op 17 augustus de onafhankelijkheid van een geëmancipeerd Indonesië en van het Indo-nesische volk vieren? 'Vieren' zei je. Wat een feest. 'Vieren' lijkt mij nogal naïef teveel gevraagd. Wij hebben nooit van de Spanjaarden verwacht en verlangd dat zij de 'Vrede van Munster' van 1648, het einde van de 80-jarige oorlog met Spanje en 'de onafhankelijkheid van het geëmancipeerde Holland-se en Zeeuwse volk' zouden vieren. Je vraagt al heel veel van een verliezer; overvraag niet.

Bijdrage van Anne-Lot Hoek in NRC van 17 en 18 augustus 2019. Een mooie informatieve verhandeling. Met kracht van argumenten bepleit zij een 'inclusievere geschiedenis'. Haar 'inclusiever' is aanmerkelijk meer 'down to earth' dan Nubergs normatief 'inclusief'. Jammer dat ook zij – hopelijk onbedoeld – de indruk vestigt dat zij de uitvinder is van 'inclusieve', want eerder waren anderen haar al voorgedaan, ook al gebruikten die andere termen. Ik noem er een paar: Lizzy van Leeuwen was bijvoorbeeld één van hen. En Lucia Hogervorst, die na haar doctoraalscriptie van 2004 in 2005 de tentoonstelling '*Van heldendaad tot schandvlek*' in het Nationaal Onderwijsmuseum in Rotterdam organiseerde.

En ik noem ook mijn eigen artikel uit 2010: '*Wie één klein meisje of jongetje redt, redt heel Atjeh*', eigenlijk een reactie op een bijdrage van Jan Blokker in HET NRC van 4 september 2009: '*Veel geleerd, niets onthouden*'. Daarin stelt Blokker dat '*de herinneringen aan de Atjeh-oorlog bijna dood lijkt en dat dat maar goed is ook, want van die oorlog kun je toch niets meer leren*'. Daarmee provo-

ceerde hij mij. In mijn artikel legde ik hem onder andere uit hoe we nog steeds wel degelijk van de Atjeh-oorlogen van 1873 tot 1942 kunnen leren. En hoe Nederland intussen haar uiterste best deed om die gewelddadige oorlogen te vergeten. Zo besprak ik het Van Heutsz Monument in Amsterdam dat zo nodig eufemistisch niets-zeggend in 'Monument Indië-Nederland' moest worden herdoopt.

In mijn artikel pleitte ik voor het herstellen van het heldenmonument Van Heutsz, mits los daarvan ernaast op een goede plek aangevuld met een nieuw Monument van Hoop dat dat ene Atjehse jongetje uit het platgebrande dorp Koeto Reh uitbeeldt (waarin 561 mannen, vrouwen en kinderen werden vermoord) met die ene grote bruine KNIL soldaat met bamboehoed naast het jongetje, inclusief een korte heldere uitleg.

'Inclusiever' haakt Anne-Lot in op de 27 IJburgse straten in onze hoofdstad, die de gemeente naar anti-koloniale Indonesische verzetsmensen vernoemt, belangrijk voor een diversere ruimere blik op ons koloniaal verleden. Jammer, aldus Hoek, dat vergeten werd om de Indonesische politieke leiders in hun strijd voor *merdeka* te

noemen. En ik voeg daar aanvullend andere vergetenen aan toe, zoals burgerlijke bestuurders, Indonesische en Hollandse. Bijvoorbeeld (zie mijn boek *'SIEDJAH, wie één klein meisje of jongetje in Indië redt...'* van 2016) de Ambonese Radja van Soya di Atas, die in de 20-er jaren van de vorige eeuw streed tegen de apartheid van de derde rangs bruine mensen in Indië. En dat de Atjehse Sultana Safiatoeddin in Atjehs Gouden 17e Eeuw (feministe avant la lettre) die de geldverslindende festiviteiten van haar grote voorganger Sultan Iskander Moeda rondom staatsbezoeken van belangrijke buitenlandse vorsten uit Azië en Europa schrapte en tot 'waardige eenvoud' terugbracht om geld vrij te maken voor het oprichten van 'levenskunstscholen' voor de opgroeiende Atjehse meisjes en jonge vrouwen.

Als derde en laatste uitzonderlijke te vernoemen persoon noem ik de Hollander Holle, Carel Frederik, 1829-1896, theeplanter en ontwikkelingspionier in West-Java, in de Preanger in en om de plaats Garoet (zie ook de biografie van Holle door Tom van den Berge). Holle was niet alleen theeplanter maar ook wegebouwer en brugbouwer, landbouwvoorlichter, milieu-activist, scholenbouwer en

hij werd zelfs door de Gouverneur-Generaal tot honorair adviseur van het Departement Binnenlands Bestuur benoemd. En hij was bovendien boezemvriend en bondgenoot van Moehamad Moeza, moskeedirecteur in Garoet.

En omdat het in 2020 75 jaar geleden is dat Soekarno en Hatta Indonesië's onafhankelijkheid uitriepen, concludeert Hoek tenslotte dat *'het Nederland zou sieren als Koning Willem Alexander en Koningin Maxima dan met een ruimhartige erkenning van 17 augustus 1945 de Indonesische vrijheidsstrijd recht doen'*.

Ja zeker. Maar ook nu weer mijn artikel van 2010 kwam al met een identieke oproep, namelijk aan Koningin Beatrix: *'Majesteit, wat zou het heerlijk zijn als wij ons zouden kunnen verzoenen met het Atjehse volk dat in die lange oorlog met ons zoveel geleden heeft. In 1973 verklaarde ons land Atjeh de oorlog. Maar vrede met de Atjehers hebben we nooit gesloten. Nooit. De tijd is gekomen om oprecht spijt aan Atjeh te betuigen. Een diepgevoeld en eerlijk sorry'*. Waarvan acte, ten behoeve van zuiverheid in ons aller communiceren over dat zo belangrijke onderwerp 'Indië herdenken'.

zoekt donateurs

Het Indisch Platform behartigt de belangen van de Indische gemeenschap bij de Nederlandse regering

Stichting Het Indisch Platform - Postbus 85564 - 2508 CG Den Haag

Bankrek. nr. NL84 INGB 0088 3644 67 t.n.v. Indisch Platform

Wel eens gedacht aan adverteren in NICC Magazine?

Uw product of dienst wordt door minstens 100.000 mensen opgemerkt.
Hoe dit kan? Vraagt u vrijblijvend onze advertentieflyer met uitleg en tarieven aan
info@indisch-centrum-den Haag.nl

Indonesië zucht steeds meer onder het juk van de islam

Door: Michel Maas

In de achttien jaar dat hij er correspondent was, zag Michel Maas de sfeer in Indonesië dramatisch veranderen. Het grootste islamitische land ter wereld is heftig aan het islamiseren (en daar is vanuit de Golfstaten veel geld in gestoken). Dat laat hij zien aan de hand van zijn mooie en minder mooie herinneringen aan Atjeh.

Tijdens het inpakken komt uit de achterste hoek van een la een sleutel tevoorschijn met een grote, langwerpige hotelsleutelhanger eraan. 'Kuala Tripa' staat erop. Ik haal hem eruit en vraag me af hoe het kan dat ik zo'n grote sleutel met dat enorme plexiglazen aanhangsel ooit uit Banda Atjeh heb kunnen meenemen zonder het te merken. Maar die vraag wordt al snel overspoeld door herinneringen die zich niet meer laten stuiten.

Het sleutelgat waar deze sleutel ooit in paste, is er allang niet meer. Hotel Kuala Tripa heeft de aardbeving en de tsunami van 2004 niet overleefd. Ik herinner me dat het gebouw er, toen de schokken stopten en het water was verdwenen, nog behoorlijk netjes bij stond. Het was nog steeds een toren, je zag er haast niets aan. Pas als je goed keek, zag je dat er een knak in de top zat, en als je telde ontdekte je dat er een verdieping ontbrak. Die was verpulverd tussen het ingezakte dak en de rest van het gebouw. Hoeveel mensen ermee verpulverd waren, wist niemand, maar dat deed er toen niet zo toe. Heel Banda Atjeh was bezaaid met doden. Je moest wel een heel bijzonderlijk zijn wilde iemand zich nog om je bekommeren.

De sleutel is natuurlijk van daarvóór. 2003 moet het geweest

zijn. Niemand heeft dan nog van een tsunami gehoord. Atjeh is alleen bekend van de kleine oorlog die er woedt. En ik ben er als correspondent om de rebellen van de GAM (de Beweging Vrij Atjeh) te bezoeken.

Atjeh is in die tijd nog een plek waar je 's ochtends kunt schrikken omdat er iemand op straat ligt met een kapotgeschoten schedel: vermoedelijk het werk van het leger. De commandanten van dat leger zitten in het Kuala Tripa. 's Avonds doen ze karaoke in de bar en als je daar ook zit, moet je meedoen. Met twee generaals zing ik My Way, het lijflied van de karaokers. Ik probeer het te zingen zoals de Sex Pistols het deden, rauw, rebels en scheldend, maar de generaals denken dat ik gewoon een vreselijke zanger ben en geven mij schouderklappen en een biertje.

Tim Waria Volleybalteam in Banda Atjeh van travestieten en transseksuelen in 2003. Foto: Michel Maas

Gay team

Behalve generaals zitten in hotel Kuala Tripa ook Europese vredesonderhandelaars, en op een gegeven moment nemen zelfs leden van de 'Atjehse regering in ballingschap' uit Zweden er hun intrek. Ze scharrelen rond in de eetzaal en laten zich aanspreken

met 'minister' door de Atjehse journalisten voor wie ze stuk voor stuk levende legenden zijn.

Natuurlijk worden deze ballingen, ondanks alle garanties en beloften van de Indonesiërs, toch gearresteerd. Het is een spel dat de generaals spelen en ze spelen het 'hun way': ze praten over vrede, maar tegelijkertijd halen ze alles uit de kast om het oorlogje op de valreep alsnog te winnen. Dertig jaar vechten de Atjehers al: de rebellen omdat ze onafhankelijkheid voor Atjeh willen, de Indonesiërs omdat ze die niet willen geven.

Naast de sleutel ligt een foto in de la. Een groepsfoto die ik heb genomen omdat het een triviaal bewijs was dat Indonesië ook in Atjeh het vrolijke land was waarvan ik altijd had gedacht dat het dat was. De foto is genomen op de allereerste dag die ik doorbracht in Kuala Tripa. Ik wandel het hotel uit en word meteen aangetrokken door wat rumoer van de overkant van de straat. Mensen verdringen zich om een klein betonnen sportveld waar twee teams aan het volleyballen zijn. De drukte is er eigenlijk maar voor één team. Elke keer dat dat een bal mist, of raakt, wat minder vaak voorkomt, wordt er gejoeld en gejuicht en gelachen.

Het team is 'tim waria': een team bestaande uit louter travestieten en transseksuelen (die hier 'waria' worden genoemd). 'Gay' betekent in die dagen ook in Indonesië 'vrolijk', en als ik ze vraag of ze op de foto willen, gaan ze er graag voor zitten, in alle mogelijke varianten van vrouwelijkheid. Ze zijn clowns en dat weten ze, en het kan ze niet schelen.

Dus dit is Atjeh, denk ik, als ik de foto neem, en ook ik moet lachen.

Het zijn de jaren dat er 's avonds na elf uur in Jakarta nog een file staat op de Kuningan, want dan komen daar de waria naar buiten om langs de weg te paraderen in hun mooiste jurken. Ze buigen voorover door openstaande auto-raampjes, vragen geld en als je niet uitkijkt stelen ze en passant je telefoon.

Waria, en homo's in het algemeen, zijn entertainment. Iedereen heeft er wel een paar in zijn kennissenstal, en ook de televisie weet ze ruimschoots te waarderen. Alle tv-programma's hebben er dan op z'n minst wel één. De TV-homo's zijn razend populair, ook in Atjeh. Het vrije Indonesië zet de toon en zelfs deze meest puriteins-islamitische provincie heeft maar te volgen.

Terug in de kast

Ik stuur de foto van 'tim waria' rond, en vraag iedereen die het kan weten of er iets bekend is over hoe het de tien leden is vergaan in de vijftien jaar dat ik ze niet heb gezien. Er komt bitter weinig terug. Vijf van de tien waria blijken voorgoed vergeten. Zoekgeraakt in de geschiedenis. Omgekomen in de tsunami. Ondergedoken. Man geworden. Vrouw geworden.

Van de andere vijf krijg ik alleen de namen: Stevany, Bang Joel, Mak Ojie, Mak Eka Aming en Mak Santi. Van die vijf weet ik er één op te sporen, en die ene wil zich onder geen beding laten interviewen. Hij/zij wil vooral geen aandacht trekken, geen gedonder krijgen, onzichtbaar blijven.

Waria zijn de afgelopen jaren vanuit de schijnwerpers terug de schaduw in gejaagd. Zelfs de parade op de Kuningan in het vrijzinnige Jakarta bestaat niet meer. Die verhuisde eerst nog naar een donkere zijstraat, maar daar werden de manvrouwen steeds vaker slachtoffer van -potenrammers. Nu zie je ze

helemaal niet meer. Ook niet op de TV.

In februari 2016 heeft de nationale omroepcommissie alle Indonesische zenders officieel verboden nog langer 'mannen die vrouwelijk gedrag vertonen' te laten zien. Zenders die niet gehoorzamen, kunnen uit de lucht worden gehaald. De tv-homo's zijn verdwenen, sommigen zijn uitgeweken naar het buitenland, en er zijn er zelfs die, om hun tv-baan te redden, een kostuum hebben aangetrokken en een octaafje lager zijn gaan praten.

Alleen de moskee staat er nog in Lhok Nga. Foto: AP

Het TV-verbod viel in een golf van anti-lhbt-geweld die over Indonesië spoelde. Opgestoot door islamitische knokploegen sloeg dit vuurtje snel over naar de raad van de islamitische schrijftgeleerden, de oelama's, en daarna door de politiek, die steeds nadrukkelijker ging buigen voor de druk vanuit de moskeeën. Onder die druk zijn nu alle Indonesische homo's terug de kast in geduwd en daar moeten ze voortaan vooral blijven.

En in Atjeh krijgen ze stokslagen. Op 24 mei 2017 worden twee jongemannen ieder 83 keer met een rotanstok geslagen. Dat gebeurt na het vrijdaggebed op een schavot voor de moskee. Ze zijn op heterdaad betrapt. Buurtbewoners waren hun slaapkamer binnengedrongen. Dezelfde Atjehers die ooit nog juichten voor 'tim waria' staan nu te juichen en te joelen bij elke stokslag die doel treft.

Zo werkt dat met mensenmassa's, vooral in Indonesië. Niet zelden wordt een bromfietsdief door zo'n massa doodgeslagen of overgoten met benzine en in brand gestoken. Niet de mysterieuze goenagoenatoverij, maar de onberekenbare, explosieve meute is de echte 'stille kracht' van Indonesië. Politici, vakbonden en religieuze knokploegen gebruiken meutes maar al te graag. Trek ze een uniform aan en je hebt je eigen leger. Wie een 'massa' controleert heeft macht, maar wie de controle over zijn massa kwijtraakt heeft een nachtmerrie. Vandaar dat de politici er alles aan doen om hun legertjes tevreden te houden.

Allah-u-akbar

Die legertjes zijn op elkaar gaan lijken. Ze persen net als voorheen mensen af, maar ze zijn daarbij 'Allah-u-akbar' gaan roepen. Ze voeren de godsdienst als hun motto en hun schild. Wie zich nu ertegen verzet, verzet zich tegen de islam. Geen politicus durft daar zijn handen aan te branden, vooral niet sinds islamitische massa's hun tanden hebben laten zien en zelfs met hun protesten de christelijke gouverneur van Jakarta uit zijn ambt en in de gevangenis hebben gekregen.

Wat de meutes vragen, kunnen ze krijgen. Of het gaat om het verbieden van homoseksualiteit, van voorbehoedsmiddelen, van alcohol, of zelfs van seks buiten het huwelijk: altijd is er wel een parlementariër die daar een wetsvoorstel van wil maken. Of een stadsbestuur dat vrouwen wil verbieden alleen over straat te gaan na negen uur 's avonds. Het dragen van een hoofddoek is voor een meerderheid van de Indonesische vrouwen inmiddels vanzelfsprekend.

Om de rust te bewaren kreeg ook Atjeh meer godsdienst. De opstandige provincie kreeg in 2001 speciale autonomie, inclusief

het recht de sharia in te voeren. Niemand had daar om gevraagd, ook de GAM niet, maar de Atjehse schriftgeleerden lieten deze buitenkans niet liggen. Toen de tsunami drie jaar later half Atjeh ontwortelde en ruim 180.000 mensen doodde, was het zaad van de sharia al ontkiemd.

De tsunami was een straf van God, en dat hielp de sharia natuurlijk een handje. In het vissersdorp Lhok Nga was alleen de moskee blijven staan. Het dorp was gereduceerd tot een platte lege vlakte waar kale betonnen vloeren als grafstenen op de plekken lagen waar ooit huizen hadden gestaan. Dat alleen de moskee er nog stond, moest wat betekenen. Op een dag kort na de vloedgolf klom ik op het dak van de moskee en zag met afgrijzen hoe hoog de muur van water was geweest. Zelfs de maansikkel op het topje van de moskeekoepel was door de tsunami kromgebogen. Die sikkel bevond zich op twintig meter hoogte: meer dan zeven verdiepingen. Een moskeebewaker begeleidde me behulpzaam naar boven. Ik was van harte welkom.

Een maand of wat later keerde ik er terug. Ik wilde opnieuw de moskee beklimmen, maar vreemde mannen in lange gewaden versperden mij de weg. Ze waren niet uit Atjeh, maar wel van Allah, en ze claimden het gezag over alles wat de Allerhoogste aanging. Zij bepaalden dat ik als ongelovige kafir de moskee niet meer mocht betreden.

De mannen waren niet onvriendelijk. Ze vroegen begrip en voor hun vertrek hielden ze met hun auto zelfs nog even stil om een gebed te zeggen, speciaal voor mijn zieleheil. Op mijn vraag wie zij waren, antwoordden de mannen: 'Wij zijn van Hizbut Tahrir.' Het was voor het eerst dat ik hoorde van deze islamitische - organisatie die streeft naar een

wereldwijd kalifaat, maar het zou niet voor het laatst zijn.

Kloof

Ik besteedde er toen nog weinig aandacht aan. Ik vond het niet gek dat mensen naar godsdienst grepen na de ongehoord massale sterfte door de tsunami. Niet alleen de moslims zetten het op een bidden.

Een fotograaf met wie ik in de loop der jaren vaak had samengewerkt, nam mij op een zondagochtend na de tsunami mee naar zijn kerk. Ik had hem nooit op religieuze belangstelling kunnen betrappen. Hij had als christen zelfs ongehuwd samengewoond met een islamitische vriendin. Dat kon toen nog in Banda Atjeh. Niemand die er iets van zei. Maar nu was het afgelopen. Zijn vriendin had de sharia omarmd en hijzelf ging mij die zondag voor naar een protestantse kerk, waar hij in vervoering de dienst volgde.

Stokslagen in Banda Atjeh, 2017. Foto: Reuters

Hij vond dat ik dat ook moest ervaren. Maar wat ik ervoer, was een kloof die ik niet eerder had gezien: tussen moslims en de rest. Christenen en moslims zouden verder gescheiden door het leven gaan.

Stokslagen

Altijd stond ik met de neus vooraan. In 2005 was ik al getuige van de allereerste stokslagen in Atjeh. Een raar officieel, bijna feestelijk

moment. Naast mij stond Azwar Abubakar, destijds de vicegouverneur en die later minister zou worden.

De stokslagen leken uitsluitend bestemd voor kruimeldieven, en voor drinkers en kaartspelers: minuscule vergrijpen, die niets voorstelden in vergelijking met, bijvoorbeeld, de kapitale corruptieschandalen die Atjeh net als de rest van het land verziekten. Ik vroeg Azwar of ze ook omkopers zouden gaan slaan en misschien zelfs de handen afhakken. Azwar zelf is nooit betrappt op corruptie, maar de verdenking bestond toen al en zijn naam is genoemd in een miljoenenschandaal, rond een nieuwe havenpier in Sabang. Hij glimlachte minzaam: 'Daarin voorziet de sharia in Atjeh nog niet.'

En zo is het nog steeds. De sharia is er voor de gewone man en het is een proces in wording. Ik ging mee met de shariapolitie toen ze de winkelsluiting tijdens gebedstijd begonnen af te dwingen. Een beetje lacherig deden koffietenthouders hun luiken half dicht als de patrouille voorbijkwam, terwijl binnen het koffieschenken gewoon doorging. Niemand had respect voor de sharia-agenten, van wie er al snel verscheidene zouden worden betrappt op de verkrachting van vrouwen die ze hadden opgepakt.

Ook de Atjehse gouverneur, Irwandi Yusuf, zag er weinig heil in. Hij gaf de shariapolitie niet eens genoeg geld voor benzine voor hun patrouille-auto's.

In 2012 verloor Irwandi de verkiezingen en moest hij toezien hoe de nieuwe gouverneur de deur wijd openzette voor de sharia. Toen Irwandi in 2017 opnieuw tot gouverneur gekozen werd, was zijn verzet gebroken. Inmiddels waren de homo's al vogelvrij, konden vrouwen geen strakke spijkerbroeken meer dragen, had de shariapolitie meer dan genoeg

benzine, en mochten 'kafir' zoals ik geen enkele moskee meer in.

Gouverneur Irwandi heeft echter niet kunnen verhinderen dat de stokslagen in juli 2018, na een pauze, werden hervat. Hij kreeg zelfs niet voor elkaar dat de executies van het moskeeplein verhuisden naar de binnenplaats van de gevangenis, zodat ze niet langer een soort middeleeuwse publieke spektakels zouden zijn.

De gouverneur schikte zich en verlegde zijn aandacht naar iets anders, iets waartegen hij kennelijk ook geen 'nee' meer kon zeggen: geld. Negen dagen voor de nieuwe stokslagenronde van 2018 werd Irwandi Yusuf opgepakt als verdachte in een van de talloze corruptieschandalen. Een rechtbank in Jakarta veroordeelde hem tot zeven jaar gevangenisstraf, maar geen stokslagen. Irwandi ontsnapte in ieder geval aan de sharia van zijn eigen provincie.

Knokploegen

Niet alleen in Atjeh, maar overal in Indonesië worden de laatste jaren minderheden vervolgd, opgepakt en getreiterd. Ze worden belaagd door knokploegen-met-de-Koran, en zelfs in Jakarta voelen ze meer en meer het juk van de islam.

Waria hebben altijd symbool gestaan voor alle vrijheden die in het Westen moeizaam zijn bevochten. Seksuele vrijheid staat nooit los van de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid om 'nee' te zeggen, en alles hangt

samen met tolerantie. Deze vrijheden staan overal onder druk, maar op weinig plaatsen gebeurt dat zo systematisch als hier in Indonesië. Ik zag ze onder mijn neus verdwijnen, een voor een. En Atjeh zet meer en meer de toon.

Michel Maas Foto Rebecca Fertinel

Natuurlijk is er altijd hoop op een kentering. De regering-Jokowi geeft signalen dat zij het intolerante religieus fanatisme wil aanpakken. Tijdens zijn eerste vijf jaar als president is hem dat niet gelukt, en dat hij een islamitische schriftgeleerde als vicepresident heeft benoemd (Ma'ruf Amin) belooft natuurlijk weinig goeds, maar Joko Widodo verzamelt ook tolerante krachten om zich heen, en wie weet wat die kunnen doen om de islamisering een halt toe te roepen.

Dictator Soeharto, die van 1967 tot 1998 president was, had de moslims onder de duim. Maar Soeharto's bewind was een schrikbewind voor iedereen die het niet

met hem eens was. En die kant gaat het sluipenderwijs onder Joko Widodo opnieuw op, waarschuwen mensenrechtenorganisaties.

Jokowi brengt haatpredikers tot zwijgen, maar hij doet in toenemende mate hetzelfde met zijn critici. Wetten die 'smaad' of 'godslastering' verbieden blijken een al te handig middel om je van hen te ontdoen. En zo kan de bestrijding van islamisering uitmonden in een nieuwe dictatuur, heet het.

Lange tijd heb ik me vastgeklampt aan de troostende gedachte dat er niets is wat een goede leiding, betere scholen en een mondige bevolking niet kunnen repareren. Ik denk dat dat nog steeds klopt, maar in Indonesië dreigt het opnieuw nog vele generaties te gaan duren, helaas.

Maar ik wacht dat niet meer af. Achttien jaar is genoeg geweest. Ik heb alles ingepakt en ben naar Nederland vertrokken. De sleutel van Kuala Tripa heb ik meegenomen. Die geeft me toegang tot een Indonesië dat voorbij is, een land van lang geleden, waar ook van alles mis was, maar waar 'tim waria' tenminste nog ongestoord kon volleyballen. Een land waaraan ik toch met plezier zal terugdenken. *De Volkskrant.*

Dit artikel is de laatste bijdrage van Michel Maas als correspondent voor tal van dag, week- en maandbladen en omroepen in Jakarta.

Weimarstraat 39
2562GP Den Haag
0703642806

(advertentie)

Nieuwe hoofdstad Indonesië komt in Oost-Kalimantan

De Indonesische president Joko Widodo heeft onlangs bekendgemaakt dat de provincie Oost-Kalimantan gekozen is als locatie voor de nieuwe hoofdstad van Indonesië.

De bouw van de nieuwe hoofdstad zou in 2020 moeten beginnen, en de verhuizing zou van start gaan in 2024.

Jakarta

De huidige hoofdstad van Indonesië is Jakarta. Deze stad werd al vroeg in de 17e eeuw, onder de naam Batavia, het hoofdkwartier van de VOC. Daarna was het de hoofdstad van de kolonie Nederlands-Indië tot de Indonesische onafhankelijkheid in 1945.

Tijdens de onafhankelijkheidsoorlog tussen 1945 en 1949 is de hoofdstad enkele keren verhuisd, maar sinds de soevereiniteitsoverdracht in 1949 is de stad Jakarta (toen nog gespeld *Djakarta*) de hoofdstad van de Indonesische republiek.

Enorme files in Jakarta

De stad Jakarta is enorm snel gegroeid. Al tijdens de koloniale tijd groeide de oude stad van Batavia uit zijn voegen, en werden nieuwe voorsteden gebouwd zoals Weltevreden (het huidige centrum van Jakarta). Na de onafhankelijkheid is de groei nog veel sneller gegaan. In 1945 had de stad ongeveer 600.000 inwoners, in

1960 al zo'n 3 miljoen en inmiddels meer dan 10 miljoen! Dat is nog maar alleen binnen de Speciale Hoofdstedelijke Regio (*DKI Jakarta*); de metropoolregio '*Jabodetabek*' inclusief voorsteden heeft zo'n 35 miljoen inwoners.

Mogelijkheden voor een nieuwe hoofdstad die in de loop der tijd genoemd zijn

De enorme groei van de bevolking is niet hand in hand gegaan met de ontwikkeling van de infrastructuur. De wegen kunnen het grote aantal auto's en scooters niet aan, waardoor Jakarta een van de meest verstopte steden ter wereld is. Tegelijkertijd is het openbaar vervoer te weinig ontwikkeld. Zo is bijvoorbeeld pas dit jaar de eerste metrolijn van de stad geopend.

Door grondwateronttrekking daalt de bodem van de stad Jakarta langzamerhand. Een groot deel van de stad ligt inmiddels onder zeeniveau, en gecombineerd met de stijgende zeespiegel zorgt dit voor meer en meer problemen. Overstromingen worden verergerd doordat sloppenwijken oprukken op de rivieroever, waardoor er geen 'ruimte voor de rivier' is.

Al deze problemen hebben van tijd tot tijd gezorgd voor het opleven van de discussie over het

verplaatsen van de hoofdstad. Het zou in elk geval zorgen voor het verplaatsen van honderdduizenden mensen (ambtenaren en hun families), waardoor de druk op Jakarta verlicht zou worden.

Verplaatsing van de hoofdstad

Al decennia lang wordt er vanwege de problemen in Jakarta nagedacht over de verplaatsing van de Indonesische hoofdstad. Zie het artikel '[Zoektocht naar een nieuwe hoofdstad](#)' voor een overzicht van deze discussies. Ook de huidige president Joko Widodo (Jokowi) is sinds 2017 bezig met het maken van plannen voor zo'n verhuizing.

Naast de problemen van Jakarta is nog een andere reden voor een mogelijke verplaatsing van de hoofdstad om de economische ontwikkeling ook op andere plekken te laten terechtkomen. Jakarta, en het eiland Java in het algemeen, vormen het centrum van de Indonesische economie, en veel gebieden op andere eilanden blijven achter. De ontwikkeling van een nieuwe hoofdstad op zo'n eiland zou de economie enorm ten goede moeten komen.

Typisch landschap in de omgeving van de nieuwe hoofdstad

De belangrijkste criteria voor de locatie van een nieuwe hoofdstad waren daarom:

- **Stabiele natuurlijke omgeving:** kleine kans op natuurrampen zoals aardbevingen, overstromingen, aardverschuivingen, vulkaanuitbarstingen, en rookoverlast door bosbranden.
- **Beschikbaarheid van veel vrij land** dat in handen is van de staat ("free and clear").
- **Buiten het eiland Java**, omdat het daar al te druk is en de economie al meer ontwikkeld is dan op andere eilanden. De nieuwe hoofdstad kan een nieuw centrum van economische activiteit worden en de lokale economie versterken.

Op basis van deze criteria werd al lange tijd gesproken over het eiland Kalimantan (Borneo). Dit eiland heeft geen vulkanen en nauwelijks aardbevingen, en het is dunbevolkt en heeft dus genoeg ruimte. Daarnaast is een voordeel dat het redelijk centraal in het land gelegen is, tussen Sumatra in het uiterste westen en Papoea in het uiterste oosten.

Mogelijke steden op Kalimantan die genoemd werden als nieuwe hoofdstad waren Palangkaraya (Midden-Kalimantan) en Banjarmasin (Zuid-Kalimantan), en ook werd er gesproken over de bouw van een geheel nieuwe hoofdstad

'Kota Merdeka' in Midden-Kalimantan of een nieuwe stad tussen Balikpapan en Samarinda (Oost-Kalimantan). Op deze laatste locatie is uiteindelijk de keuze gevallen.

Nieuwe hoofdstad in Oost-Kalimantan

Op maandag 26 augustus 2019 heeft Jokowi de knoop doorgehakt. Eerder dit jaar werd hij herkozen als president voor zijn tweede termijn, en door nu deze keuze te maken vermijdt hij de kans dat een nieuwe hoofdstad een verkiezingsthema zou worden.

De gekozen locatie is in de provincie Oost-Kalimantan, om precies te zijn rond de grens van de regentschappen Pemajam

Paser Utara en Kutai Kartanegara. In zijn toespraak gaf Jokowi aan dat aan deze keuze studies ten grondslag liggen met betrekking tot de veiligheid, het lokale milieu, de economie, demografie, sociaal-politiek en defensie. Volgens de eerste berekeningen van het ministerie van nationale ontwikkeling worden de kosten voor de nieuwe hoofdstad geraamd op 486 biljoen rupiah (€ 31 miljard).

Ook gaf Jokowi aan dat ambtenaren in nauw contact staan met andere landen die hun hoofdstad verplaatst hebben, om te kunnen leren van hun ervaringen en hun eventuele fouten.

Voorbeelden van landen die hun hoofdstad verplaatst hebben, of een geheel nieuwe hoofdstad hebben gebouwd, zijn Brazilië (Brasilia), Myanmar (Naypyidaw) en Australië (Canberra). Maleisië heeft ook ervaring aangezien dit land het regeringscentrum heeft verplaatst naar Putrajaya, terwijl Kuala Lumpur nog wel de officiële hoofdstad is.

De nu gekozen locatie is op de grens van de regentschappen Penajam Paser Utara en Kutai Kartanegara, beide gelegen in de provincie Oost-Kalimantan. Dit gebied ligt op zo'n 50 km ten zuiden van provinciehoofdstad Samarinda, en zo'n 50 km ten

noorden van de belangrijke olie- en havenstad Balikpapan. Het gekozen gebied staat ook wel bekend onder de naam 'Bukit Soeharto' (heuvel van Soeharto). Omdat het dus genoemd is naar de voormalige autoritaire president (of dictator) Soeharto is het onwaarschijnlijk dat de nieuwe hoofdstad dit als naam krijgt.

Het voorziene gebied voor de nieuwe hoofdstad is vrij dunbevolkt en vooral bekend van de doorgaande weg tussen de twee steden Samarinda en Balikpapan. In het gebied zijn verschillende kolenmijnen. Verder is er ook bosgebied, maar er zijn vooral ook uitgestrekte plantages, zoals palmolie- en rubberplantages.

De voorbereidingen voor de verhuizing van de hoofdstad zullen nu op volle kracht van start gaan. De eerste bouwwerkzaamheden in Oost-Kalimantan worden volgend jaar al verwacht, en de verhuizing zou in 2024 moeten beginnen.

[In de Archipel](#)

Indische cultuur sterft langzaam uit

Door: Johan Nebbeling

Zeventig jaar nadat Nederlands-Indië verder ging als onafhankelijk Indonesië, staat de Indische cultuur in Nederland op het punt van verdwijnen. Journalist Johan Nebbeling trouwde 33 jaar geleden in een Indische familie. Hij vroeg de derde generatie Indo's naar hun band met hun erfgoed. Naar aanleiding van deze interviews trekt Nebbeling de conclusie dat de Indische cultuur langzaam maar zeker aan het uitsterven is.

Geschiedenis

In het voormalig Nederlands-Indië woonden na drie eeuwen Nederlandse bezetting honderdduizenden nazaten van meestal blanke Europese mannen en inlandse vrouwen.

Na de onafhankelijkheidsoorlog (in 1949 erkende Nederland de republiek Indonesië) waren de Indo's vanwege de afkomst van hun vader niet meer welkom in eigen land. Tot 1965 werden 300.000 mensen gerepatriëerd naar wat 'het vaderland' werd genoemd. Ogenscheinlijk pasten zij zich moeiteloos aan. De prijs die ze ervoor betaalden, was dat ze hun identiteit deels moesten opgeven. Binnenshuis bleef die vaak behouden.

Met de jaren groeit de interesse van de derde generatie in de Indische cultuur. De Nationale Indiëherdenking op 15 augustus in

Den Haag heeft meer toeloop en op internetfora discussiëren Indo's over de vraag: wat is dat dan, Indisch zijn in 2019?

Samen op de Scheveningse Pier, in 1976. © Privé Johan Nebbeling

In een Indische familie getrouwd

Ze had lang donker haar, een huid waarover een zijdeachtige glans lag en ondeugende ogen. Ik had nooit durven denken dat dit meisje ooit iets met mij zou willen. Toen ze dat wel wilde, was ik tegelijkertijd te onnozel om haar keuze voor mij echt op waarde te schatten. Hoe dan ook: we kregen wat. Later werd ze mijn vrouw en de moeder van mijn kinderen

Achter haar ranke verschijning bleek een verrassend krachtig karakter te schuilen. En behalve dat ze mooi en slim was, was ze Indisch. Dat had ik natuurlijk wel gezien, maar wat dat inhield, daarvan had ik geen idee. Ze was in haar doen en laten immers net zo Nederlands als ik, behalve dat ze misschien minder graag op de voorgrond trad.

Van het ene op het andere moment maakte ik deel uit van een grote Indische familie met een strenge vader aan het hoofd en een dienstbare moeder aan zijn zijde en daaronder een eindeloze reeks broers en zusters, zwagers en schoonzussen, ooms en tantes, neven, nichten, kinderen en aanhang. De aandacht en zorg die haar zusters mij gaven, compenseerde ruimschoots de nogal intimiderende blikken die haar oudere broers – ze was de jongste thuis – me toewierpen. Een groter contrast met mijn stijve, wat afstandelijke familie was niet mogelijk.

In het huis van mijn schoonouders hingen foto's uit Indië en op de schoorsteen stond Indisch houtsnijwerk. In het toilet stond een fles water, waarvan ik aanvankelijk geen idee had waarvoor die diende tot mijn meisje me uitlechte – zoals ze me nog steeds uitlecht – en vertelde dat dit nou een botol tjebok was, 'je weet wel,

Familieportretten. © Johan Nebbeling

joh, om je billen mee schoon te spoelen'. Net zoals iedereen wist dat het huis ook werd bewoond door geesten en overledenen, want die kon je soms op de trap horen lopen.

Chaotisch

De veelvuldige familiebijeenkomsten verliepen altijd chaotisch; iedereen liep, zat en sprak door elkaar heen terwijl baby's en peuters over de hoofden werden doorgegeven. Ondertussen werd ik volgestopt met goddelijk eten. We zaten niet aan een keurig gedekte tafel maar met het bord op schoot, daar waar toevallig een plekje was, ergens in die volle huiskamer. Voortdurend werd ik door haar moeder en zusters aangespoord om nog een keer op te scheppen. Er was altijd eten en altijd veel.

'Mijn Indische schoonfamilie bleek een familie vol geheimen, waarvan ik soms een vlaag opving'

Ik vond het bevrijdend dat het er in deze familie niet om ging wat je was, maar wie je was. Het maakte niet uit wat voor werk je had, wat voor opleiding je deed en hoeveel je verdiende. Vroegen mijn eigen ouders stevast 'wat doet je vader' als ik iemand mee naar huis nam, hier golden andere waarden: was je ad rem, kon je

tegen een geintje, hield je van kinderen, was je gul en erg behulpzaam, en liet je anderen voorgaan als het eten werd opgeschept? Waarden waarvan ik pas later begreep dat ze 'typisch Indisch' waren en die me zo goed bevielen dat ik ze me in de loop der jaren, met meer en minder succes, heb eigengemaakt.

Het was natuurlijk ook in deze familie niet allemaal halleluja. Zo bleven die snelle, vrolijke gesprekken bijvoorbeeld altijd zorgvuldig aan de oppervlakte. Over lastige of ongemakkelijke onderwerpen sprak je niet en als het al gebeurde, dan fluisterend. Mijn Indische schoonfamilie bleek een familie vol geheimen, waarvan ik soms een vlaag opving, als een fluistering of een losse opmerking die ik niet kon plaatsen.

Mijn schoonouders vertelden graag over daar en toen, in Nederlands-Indië, maar bespraken alleen de mooie en grappige dingen: de natuur, de uitjes, de feestjes, hun kindertijd. Over wat ze hadden meegemaakt in en vlak na de oorlog, zwegen ze. Mijn ongenaakbare, oersterke schoonvader – hij had een keer een lastige, dronken schoonzoon van zeker 100 kilo bij wijze van terechtwijzing aan de kapstok gehangen – was een oud-KNIL militair die in het Jappenkamp had gezeten en na de oorlog had gevochten tegen Indonesische guerrilla's. Tegen zijn kinderen

zweeg hij daarover, maar mij nam hij soms in vertrouwen: 'Die Ambonees pakte zijn klewang en sloeg in één keer, tjop, de kop van die jongen af.'

Zwijgen

Mijn zorgzame, zichzelf wegcijferende schoonmoeder had ook het nodige voor haar kiezen gekregen, maar verborg haar ervaringen en gevoelens behendig achter een lieve glimlach of een berustend schouderophalen: 'Soedah, laat maar.' En dan verdween ze snel weer de keuken in om iets lekkers te maken.

Koloniale geschiedenis

In het voormalig Nederlands-Indië woonden na drie eeuwen Nederlandse bezetting honderdduizenden nazaten van meestal blanke Europese mannen en inlandse vrouwen.

Na de onafhankelijkheidsoorlog (in 1949 erkende Nederland de republiek Indonesië) waren de Indo's vanwege de afkomst van hun vader niet meer welkom in eigen land. Tot 1965 werden 300.000 mensen gerepatriëerd naar wat 'het vaderland' werd genoemd. Ogenscheinlijk pasten zij zich moeiteloos aan. De prijs die ze ervoor betaalden, was dat ze hun identiteit deels moesten

opgeven. Binnenshuis bleef die vaak behouden.

Met de jaren groeit de interesse van de derde generatie in de Indische cultuur. De Nationale Indiëherdenking op 15 augustus in Den Haag heeft meer toeloop en op internetfora discussiëren Indo's over de vraag: wat is dat dan, Indisch zijn in 2019?

Mijn Indische familie heeft zich dat zwijgen eigen gemaakt. Geroddeld wordt er gretig over elkaars rare fratsen en hilarische tekortkomingen, maar wat iemand voelt, wil of juist niet wil kun je vaak alleen 'lezen': een wegdraaiende blik, een bijna onmerkbaar schouderophalen, een vaag antwoord.

Dat 'lezen' is een vaardigheid die ik me in de loop der jaren redelijk heb eigengemaakt, maar het blijft erg lastig. Mijn aangetrouwde (Hollandse) schoonzusters en zwagers kijken elkaar geregeld veelbetekenend aan: daar gaan we weer! Rekening houden met elkaars gevoelens is een eigenschap waarmee de hedendaagse Nederlandse samenleving zeker haar voordeel zou kunnen doen. Toch blijven er ook dingen onbesproken waarvan het goed zou zijn als ze wel worden gezegd. Om misverstanden weg te nemen, de lucht te klaren.

Overigens zijn mijn Indische schoonzussen en zwagers in de loop van de tijd opener geworden. Zo vertellen ze nu bijvoorbeeld af en toe over die strenge vader die zijn gezin met (letterlijk) harde hand leidde. En ja, ze hebben allemaal te maken gehad met subtiele of openlijke discriminatie en uitsluiting. Daardoor bezie ik sommigen van hen na al die jaren met andere ogen en begrijp ik beter waarom ze zijn zoals ze zijn.

Het besef dat ik, jongen van de gestampte pot, deel uitmaak van dat geheel en dat ik, als het er op aankomt, nooit alleen zal staan, is

voor mij onbetaalbaar. En dus neem ik de mindere kanten van mijn Indische familie ('Wil hij nou wel of niet?') en de soms wat knellende familiebanden ('Wat?! Zien we ze morgen nou alweer?!') graag op de koop toe.

'Stiekeme Indo'

Lara Nuberg (29), uit Amsterdam. Nederlandse vader en Indische moeder. Schrijft over Indische identiteit op haar blog: gewooneenindischmeisje.nl.

'Ik voel me een beetje een stiekeme Indo; ik voel heimwee die ik niet wil voelen'. En voor de rest: soedah, laat maar.

Mijn Indische oma vertelde vaak mooie verhalen over Indië en gebruikte Maleise woorden, maar met mijn Indische familieachtergrond was ik amper bezig. In de multiculturele wijk waar ik opgroeide was ik gewoon een van de vele gekleurde kinderen. Tot ik na de middelbare school met een vriendin door Indonesië reisde. Ik voelde heel sterk dat mijn inmiddels overleden oma hier vandaan kwam. De geuren, de plantjes bij haar voordeur, de bloemen die ze mooi vond: het kwam allemaal weer tot leven. Het was heel raar en emotioneel voor me om op zoveel kilometer van huis aan mijn oma te worden herinnerd. Het voelde alsof ik een puzzelstukje vond waarvan ik nooit had geweten dat ik het kwijt was.

Pas in mijn eerste baan begon ik me voor het eerst van mijn leven anders te voelen. Waar heb je dat exotische tintje vandaan, vroegen collega's. Ze hielden me een spiegel voor, ook omdat ze tot mijn verbazing niets bleken te weten over mijn achtergrond, en hun koloniale geschiedenis.

Doorslaggevend was een discussie die ik een paar jaar later had met een zwarte vrouw. Het liep nogal hoog op en op zeker moment zei ze: 'Ach, jij bent wit, jij snapt dat niet.' Toen dacht ik: wacht eens even, ben ik nu opeens wit? Dat dwong me om over mijzelf na te denken: wie was ik eigenlijk, wie wilde ik zijn?

Ik besepte dat ik niet in een hokje pas, ik ben Indisch én Hollands. Daardoor heb ik het privilege om de identiteit te kiezen die ik zelf belangrijk vind. Concreet betekent dit dat ik heel alert ben op discriminatie en uitsluiting.

Onrecht zoals mijn voorouders dat hebben ervaren in Indië, maar ook in Nederland. In de jaren 50 stond op de muren: Indo's ga weg. Nu protesteert men tegen de komst van vluchtelingen. Ik weiger bang te zijn voor mensen omdat ze niet op mij lijken.

De geschiedenis werkt door, heel subtiel, ook in mij. Indo's die toen naar Nederland kwamen, moesten zich aanpassen en vooral geen aanstoot geven. Ik vind buiten de lijntjes kleuren ook lastig. En net als mijn moeder en grootmoeder ben ik lief en zorgzaam, sta ik voor anderen klaar en ben ik gastvrij. Daar maken mensen weleens misbruik van. Tegenwoordig probeer ik bewust minder te pleasen.

Weet je wat gek is? Dat ik elke keer moet huilen als ik krontjongmuziek hoor. Die muziek roept een onbestemd gevoel bij mij op, een soort heimwee die ik niet eens wil voelen. Mijn moeder heeft het ook. Zitten we met z'n tweeën een potje te huilen. Terwijl we niet weten waarom."

Die paar woorden Maleisen ik van een Teleac-cursus

Zoë Vermaes (25), uit Utrecht. Haar vader (half)Indisch, moeder Nederlands. Volgt een master Cognitive Science & Artificial Intelligence aan Tilburg University.

Mijn vader is half Indisch, en toch zijn we een heel Nederlands gezin. Soms zeggen we tegen elkaar: dat is nou typisch Indisch! Typisch Indisch vinden we bijvoorbeeld dat bijna iedereen een instrument bespeelt en dat we, als we met de hele familie bij elkaar zijn, zingen en muziek maken. En typisch Indisch is natuurlijk ook al dat eten tijdens familiebijeenkomsten; iedereen zoekt met zijn bord op schoot een zitplaats en tantes met een Indisch accent willen je het liefst volproppen.

Voor mij persoonlijk speelt het Indische altijd mee op de achtergrond. Als ik op de lagere school een werkstuk moest maken, ging het over Indonesië of Nederlands-Indië. Ik besef dat, als mijn familie destijds niet was gevlucht, ik hier niet had geleefd. Daardoor stel ik me, denk ik, meer open voor mensen die in Nederland hun toevlucht zoeken.

In hoeverre ik Indisch ben, weet ik niet. Ja, ik ben ingetogen en afwachtend en altijd wel bezig iedereen tevreden te houden. Net als mijn vader. Maar is dat

Indisch? Er zijn meer mensen die zo zijn, dus het kunnen ook gewoon karaktereigenschappen zijn. En ik ken Indo's die juist heel extravert zijn. Dus wat is dan dat Indische?

Je ziet het niet aan mij. Daardoor voel ik me een beetje een stiekeme Indo. Vooral in de interactie met ander Indische mensen – en met name bij degenen die uiterlijk wel herkenbaar zijn als Indo – komt dat naar boven. Dan heb ik vaak de neiging te zeggen: 'ik hoor erbij, hoor! Het is ook mijn cultuur en geschiedenis'.

Toch vraag ik me vaak af: hoe Indowaardig ben ik eigenlijk? Ik ken maar een paar Maleise woorden en die heb ik geleerd uit een oude Teleac-cursus. En Indisch koken heb ik niet van huis uit meekregen, dat doe ik uit een kookboek. Daardoor voel ik me soms een tekortschietende Indo. En dat schrijnt.

Als ik zelf kinderen krijg, zal het verleden voor hen niet meer zo tastbaar zijn en dus minder betekenis voor ze hebben

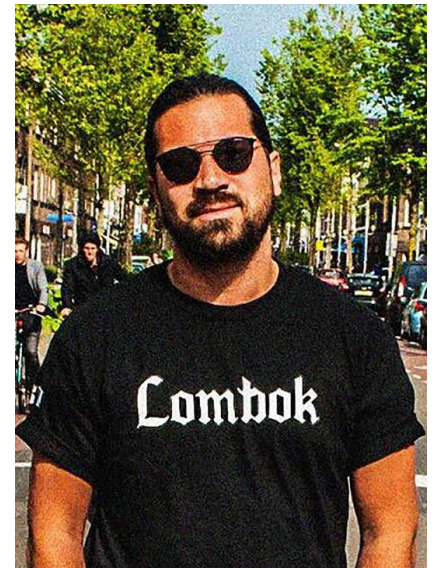
Toen ik voor het eerst in Indonesië was, voelde ik me juist heel erg Nederlands. Een beetje ongemakkelijk ook, want ik ben een product van de geschiedenis van Indonesië en Nederland en die geschiedenis is niet altijd om trots op te zijn. Ik vond het leuk het land te zien waar mijn familie vandaan komt, maar ik voelde er geen band mee, zoals ik had verwacht. Indonesië is een ander land dan Nederlands-Indië en dat bestaat niet meer.

Ik heb als Indo van de derde generatie via mijn opa nog een fysieke connectie met dat verdwenen verleden. Die band verdwijnt als hij overlijdt. Als ik zelf kinderen krijg, zal het verleden voor hen niet meer zo tastbaar zijn en dus minder betekenis voor ze hebben. Maar ik

zal proberen hen zoveel mogelijk mee te geven van de achtergrond van mijn familie.

Onlangs is de oom van mijn vader onverwacht overleden. Hij was de enige die zich had verdiept in onze familiegeschiedenis en hij vertelde er graag over. Hij heeft een stamboom gemaakt, met daarin twee njai - inlandse bijvrouwen - met alleen hun voornamen. Ik had hem daar naar willen vragen, maar durfde het niet, omdat ik bang was dat het te gevoelig zou liggen. Daar heb ik spijt van, want nu zal ik het nooit weten."

Ik was altijd 'die donkere jongen

Dion Braun (33), uit Utrecht. Indische vader, Hollandse moeder. Is manager bij Railcatering.

Op de basisschool was ik een van de weinige gekleurde kinderen in de klas. Dus was ik altijd 'die donkere jongen' of 'die neger'. Ik zat er niet mee. Dacht ik. Want toen ik in mijn middelbare schooltijd in aanraking kwam met jongens uit andere culturen - Turken, Marokkanen, Egyptenaren - dacht ik 'hé, jullie zijn ook anders' en sloot me bij hen aan.

Een van die jongens was Indo. Hij zag er ongeveer hetzelfde uit als ik en had ongeveer dezelfde achtergrond. En we hadden aan

één blik genoeg om elkaar te begrijpen. Hij bracht me dichterbij mijn Indisch zijn, hij leerde me dat ik daar trots op kon zijn. Bij hem thuis voelde ik me meteen op mijn gemak. Ik hoefde geen moeite te doen om erbij te horen, zoals bij mijn Hollandse vrienden thuis, want ik hoorde er al bij.

Dat was een ontdekking. Nadien werd ik een fanatieke Indo. Ik las alles over de Indische geschiedenis, ging naar Pasar Malams en luisterde alleen nog naar Indische muziek. Krontjong, Rudi van Dalm. Maar vooral bij de liedjes van Wieteke van Dort als Tante Lien voelde ik een heimwee waarvan ik niet eens wist dat ik die had. Heimwee naar een plek waar ik nooit was geweest. Ik kon het niet verklaren, maar het was er wel.

Alles viel op zijn plek toen mijn vriendin en ik – haar oma is ook in Indië geboren – naar Indonesië gingen.

Het moment dat we de vliegtuigtrap afdaalden: een warme vochtige walm van etensgeuren, zweet en kreteksigaretten. Het was een soort thuiskomen en voor ons beiden heel bijzonder om te lopen waar ooit haar oma en mijn voorouders hadden gelopen. Ik dacht: dit is ook van mij, dit is ook mijn geschiedenis.

Als kind wist ik niet beter dan dat wij elke zondagmiddag met de hele familie bij opa en oma op bezoek gingen, lekker eten. Pas later begreep ik dat die hechte familieband iets typisch Indisch was. Ik wist wel dat opa en oma uit Indië kwamen, maar het hield me niet bezig. En toen ik me er wel voor interesseerde, was het te laat. Mijn opa was al overleden, mijn oma dementeerde. En daar baal ik van. Maar dan nog: ze vertelden nooit iets over de verschrikkingen in de jaren dat Indonesië zich wilde losmaken van Nederland, het ging altijd weer over dat aapje dat ze als huisdier hadden.

Mijn broer en ik zijn Nederlands opgevoed. Maar onbewust heb ik toch ook veel van mijn vader meegekregen. Respect voor ouderen, altijd netjes 'u' zeggen, beleefd zijn. Mijn vader is een lieve, bescheiden man. Die bescheidenheid siert hem, maar het heeft hem ook zijn hele leven in de weg gezeten. Ik heb dat ook, in mindere mate. Kijk, ik ben trots op wie ik ben en ik vind dat ik er mag zijn. Ik kan mijn woordje doen en sta altijd vooraan. Als het om anderen gaat. Als ik voor mezelf moet opkomen vind ik dat moeilijk en van complimenten word ik zenuwachtig. Ik begrijp het niet van mezelf, want hoe moeilijk kan het zijn? Fucking irritant.

Gelukkig geeft mijn vriendin me af en toe een schop onder mijn kont: 'kom op joh, niet twijfelen, gewoon doen'."

Misschien blijft alleen de rijsttafel over van onze cultuur

Niek Spangenberg (35), uit Utrecht. Vader en moeder Indisch. Is Senior Manager Personalization bij Adidas.

Ik was 7 of 8 en van de juf moesten we onze opa's en oma's vragen naar verhalen over de oorlog. In de klas vertelde ik vervolgens hoe mijn oma had meegemaakt dat haar dorp door de Japanners was aangevallen. 'Daar hebben we het nu niet over', zei de juf. 'Dit gaat over de Tweede Wereldoorlog.' Kennelijk

telde mijn Indische geschiedenis niet. Voor mij was dat een belangrijk moment, omdat ik voor het eerst beseftte dat anderen mij als 'anders' zagen. Thuis had ik juist meegekregen dat ik niet anders was en zeker niet minder.

De buitenwereld wijst mij er voortdurend op dat ik anders ben. Ik moet altijd uitleggen waar ik vandaan kom, wat best wel vermoeiend is. Tenminste, in Nederland. Want ik heb ook een paar jaar in Duitsland gewerkt en als iemand daar vroeg waar ik mijn kleur van had, volstond een korte uitleg: Nederland had toen koloniën. 'Ach so'. Een verademing. In Duitsland kwam ik er trouwens achter dat ik veel Nederlandser ben dan ik zelf dacht. De directheid waar de Nederlanders om bekend staan, die heb ik me kennelijk eigen gemaakt.

Het lastige aan Indisch-zijn is dat je geen land meer hebt waar je naar terug kunt, zoals andere immigranten dat hebben. Ik kan nooit terug naar mijn roots. Het beste alternatief is Indonesië, maar Indonesië is Nederlands-Indië niet. Toch, toen ik er acht jaar geleden voor het eerst was, werden er hiaten opgevuld waarvan ik niet wist dat ik ze had. Die geuren, die warmte. Ik dacht: ik kén dit. Heel raar, maar ik had opeens de behoefte om met mijn handen te gaan eten.

Ik weet zeker dat ik Indisch ben en voel me daar senang bij. Maar ik vind het lastig te omschrijven wat dat dan is, Indisch zijn. Het is vooral een gevoel en dat is voor iedereen anders. Elke Indo geeft er zijn eigen draai aan en daarover is binnen de Indische gemeenschap dan weer strijd. Voor de een is het dat je moet houden van countrymuziek, voor de ander dat je een botol tjebok op je toilet hebt om je met water schoon te spoelen. Onbewust heb ik ook van alles meegekregen wat mijn ouders en grootouders op

hun beurt hebben meegekregen uit Indië. Het belang van hygiëne bijvoorbeeld. Jezelf elke dag wassen, schoon zijn, goed voor jezelf zorgen. In de tropen was dat belangrijk, omdat je kon doodgaan aan een infectie als je niet schoon was.

Voor mij is Indisch-zijn ook heel erg verbonden met eten en drinken. Indisch-zijn is vaak met andere Indo's lekker eten en altijd

praten over gerechten die ook lekker zijn.

Wij, Indo's van de derde generatie, zitten in een soort overgangsfase. Het verleden is bekend en wat de toekomst brengt staat onderhand ook wel vast: uiteindelijk zal het de Indische cultuur waarschijnlijk net zo vergaan als die van de Italiaanse Amerikanen. Daarvan resteert de pizza. Zo blijft van de

Indische cultuur straks misschien alleen de rijsttafel over. De Indische identiteit van vandaag is een grijs gebied, vrijwel ongrijpbaar. Ja, wij zijn Indisch. Maar wat dat dan is? Die vraag moet elke Indo van mijn generatie voor zichzelf beantwoorden."

(Bron: AD)

Keelzangers komen naar Nederland

Niet specifiek Indisch of Indoneesisch. Toch dit artikelje omdat deze wereldberoemde groep keelzangers maar af en toe naar Nederland komt. 'De rillingen lopen over mijn rug', schreef André van Leijen onlangs, toen hij in Mongolië de keelzangers hoorde zingen.

Foto: Songkick.com

Kaarten bijna uitverkocht

Wie het wonder zelf eens van nabij wil meemaken, hoeft niet helemaal naar Mongolië te reizen. De legendarische groep Huun Huur Tu uit het Siberische Tuva (grenzend aan Mongolië) is binnenkort op tournee in Europa en doet daarbij ook Nederland aan. U kunt op twee plaatsen terecht. Op **zaterdag 23 november** speelt de groep in [LantarenVenster](#) in Rotterdam. Op

zondag 24 november geven ze een concert in [Huis Oostpool](#) in Arnhem.

Huun Huur Tu

De legendarische groep Huun Huur Tu uit het Siberische Tuva komt terug naar Rotterdam! Het kwartet staat wereldwijd bekend om hun unieke keelzang die ze met traditionele instrumenten begeleiden. Begin 2017 gaf de groep een onvergetelijk concert in een volledig uitverkocht LantarenVenster.

Huun Huur Tu houdt de Tuvaanse nomadentraditie sinds 1992 in ere. Oorspronkelijk worden de liederen à capella uitgevoerd, maar Huun Huur Tu is een van de eerste groepen die deze zang combineert met prachtige strijken en tokkelinstrumenten en hedendaagse invloeden. Door de bijna buitenaards grommende boven-tonozang, waarbij je een fluitje hoort dat de wind nabootst, en de galopperende ritmes van de drums, zit je prompt op het paard met een koel briesje in je haar midden tussen de glooiende bergen en weidse steppen van Centraal-Azië. Het totaalplaatje voelt haast buitenaards aan en is een lust voor het oog en oor.

De groep werkte in het verleden samen met artiesten als onder andere Frank Zappa, Johnny

'Guitar' Watson, de Kodo Drummers, het Kronos Quartet, The Chieftains en Hazmat Modine. Als je met je hoofd even helemaal ergens anders wilt zijn, dan ben je bij het optreden van Huun Huur Tu aan het juiste adres.

Foto: LantarenVenster

Bezetting:

Kaigal-ool Khovalyg – zang, igil, doshpuluur
Chanzy Radik Tyulyush – zang, byzaanchi, khomuz, amarga
Sayan Bapa – zang, doshpuluur, marinhuur, guitar
Alexey Saryglar – zang, tungur, dazhaaning khavy

Meer weten? Kijk en luister:

https://m.youtube.com/results?search_query=huun+huur+tu

LantarenVenster – Otto Reuchlinweg 996, 3072MD Rotterdam.

Huis Oostpool – Nieuwstraat 58, 6811HX Arnhem.

Bron: *Trefpunt Azië, redactie 'Cultuur & Kunst'*

Hevige rellen op West Papoea

Indonesië stuurt opnieuw 2500 extra militairen naar West-Papoea. Eerder werden al 1500 extra manschappen naar het gebied gestuurd vanwege de onrustige situatie in de hoofdstad Jayapura en omgeving. Nederland heeft het reisadvies voor West-Papoea aangepast vanwege het geweld. Buitenlandse Zaken adviseert om alleen voor strijkt noodzakelijke reizen naar het gebied te gaan en dan vooral demonstraties en samenscholingen te vermijden.

Sinds 17 augustus is het weer erg onrustig. Bij demonstraties tegen de Indonesische overheid, waar vele duizenden mensen op af zijn gekomen, zijn verschillende overheidsgebouwen in brand gestoken. Het Indonesische leger grijpt ongenadig hard in, waarbij al minstens zes doden en vele gewonden zijn gevallen, meldden verschillende media.

Hoeveel Papoea's het protest steunen is niet helemaal duidelijk, zegt correspondent Annemarie Kas. "In tal van plaatsen gaan honderden tot duizenden mensen de straat op. Het gaat dan vooral om wat Indonesië noemt: de harde kern van de Papoea's, die een referendum over onafhankelijkheid eisen".

In West-Papoea wonen ongeveer 3,3 miljoen mensen in een gebied dat 13 keer zo groot is als Nederland. Het land is rijk aan waardevolle delfstoffen en het herbergt het grootste en dichtste

regenwoud na het Amazone gebied. Tevens behoort het tot de armste regio's van Indonesië.

Racisme

De onrust begon enkele weken geleden als protest tegen racisme. Papoea studenten op Java zouden apen, varkens en honden zijn genoemd. Inmiddels zijn de protesten uitgegroeid tot een hevige hernieuwde strijd om onafhankelijkheid.

Dat laatste is in ieder geval wat zij willen, zeggen ze tegen reporters van *The Guardian*. "De demonstraties zijn een spontane reactie op de racistische uitspraken, maar wat wij echt willen, is vrijheid. De Papoea's beschuldigen Indonesië van uitbuiting voor economisch gewin en ze voelen zich ondergewaardeerd. Al sinds 1963 zijn er separatistische groepen actief. Volgens de mensenrechtenorganisatie 'Human Rights Watch' maken de Indonesische autoriteiten zich schuldig aan schendingen van mensenrechten in West-Papoea, dat door Indonesië als een provincie is ingelijfd.

Ook de demonstranten blijken in staat en bereid om geweld te gebruiken. Op videobeelden is te zien dat ze gewapend zijn met stokken, speren en pijl-en-boog. Maar daarnaast wordt er ook wel vreedzaam gedemonstreerd, onder andere door het dragen van de Morgenstervlag. Sommige demonstranten hebben racistische leuzen tot geuzennaam verheven:

"Een vrij Papoea, dat is wat wij apen willen" staat er op enkele spandoeken.

De Indonesische minister Wiranto van Nationale Veiligheid heeft een onderzoek gelast naar het toegepaste racisme tegen Papoea's. Maar een verzoek om een referendum over onafhankelijkheid sloot hij bij voorbaat uit.

258 gevangenen ontsnapt

Tijdens hevige rellen eind augustus een gevangenis in brand gestoken, waardoor er 258 gevangenen konden ontsnappen. Vijf van hen zouden zich inmiddels weer hebben gemeld bij de autoriteiten. Er zouden in totaal 43 nieuwe arrestaties zijn verricht onder voornamelijk studenten. Hoewel zij bijna allemaal diezelfde dag weer vrijgelaten werden, escaleerden de rellen en werden wegen geblokkeerd en auto's en gebouwen in brand gestoken. In Manokweari, de hoofdstad van West-Papoea, staat het regionale regeringsgebouw in brand.

Een politiewoordvoerder zou de Papoea's apen hebben genoemd en op grote schaal werd traangas ingezet. Met regelmaat slaat in het gebied de vlam in de pan en worden demonstraties met grof geweld de kop ingedrukt. Indonesië wil niets weten van het verlangen naar onafhankelijkheid van de Papoea bevolking.

Expositie 'Vechten voor Vrijheid'

Over het Indische en Molukse verzet

15 augustus 1945: De Tweede Wereldoorlog is ook in Azië ten einde. Japan geeft zich over en trekt zich terug als bezetter van de kolonie Nederlands-Indië.

17 augustus 1945: Indonesische nationalistes roepen de Republiek Indonesia uit en proclameren daarmee hun onafhankelijkheid van Nederland.

Twee bijzondere dagen waarop mensen vrijheid winnen.

Nederlands-Indië behoorde tot het Koninkrijk der Nederlanden. Het was een kolonie: ergo geen vrij land. Tijdens de Tweede Wereldoorlog (1942 - 1945) beheerst het Japanse leger Nederlands-Indië.

De vele gezichten van verzet

Diverse bevolkingsgroepen komen in verzet: tegen de Japanse bezetter, tegen de Nederlandse kolonisator of tegen allebei. Ook kiezen mensen voor een samenwerking met het Japanse militaire bestuur of hun politieke tegenstanders, met als doel een onafhankelijk Indonesië.

Bezetting, verzet en vrijheid betekenen voor iedereen iets anders. Wat je over hebt voor jouw vrijheid, bepalen je omstandigheden en idealen. De keuze om in actie te komen, is persoonlijk. En: niet iedereen kiest bewust voor verzet. Soms dwingt de situatie daartoe. Hoe? Dat ziet, leest en hoort u in deze expositie.

We vertellen de verhalen van verzetsstrijders en van de gewone man of vrouw die grote of kleine daden van verzet pleegde. Ook staan verhalen van nazaten centraal: wat betekenen de verhalen voor hen? Zo zullen we verschillende kanten van verzet te belichten. De expositie is samengesteld door het [Indisch Herinneringscentrum](#) en [Moluks Historisch Museum](#), met bijdragen van onder andere Pelita met een speciale website over het [Indische verzet](#).

'Vechten voor Vrijheid' is nog tot en met eind maart 2020 te zien, om dan plaats te maken voor een tentoonstelling over 'Van Indië tot Nu' waarin de

geschiedenis tot de huidige periode wordt belicht. Vechten voor Vrijheid. De vele gezichten van verzet, kwam tot stand met medewerking van:

Projectteam:

Ardjuna Candotti (Indisch Herinneringscentrum)
Margaret Leidelmeijer (Leidelmeijer Historisch Onderzoek & Advies)
Nanneke Wigard (Moluks Historisch Museum)
Ron Habiboe (RCS Linx)
Met medewerking van Maartje Strijbis en Merel Leidelmeijer (Indisch Herinneringscentrum)

Productie:

Wendy Buijsse
Flink (Jurjen Hamwijk)
Bureau Boot (Nikki Boot)
Facilitaire dienst Museum Sophiahof

Ontwerp:

Ilona Laurijsse Creative Design Studio
Sec.ontwerpers (Maaïke van Keimpema)

Redactie:

Marie Baarspul

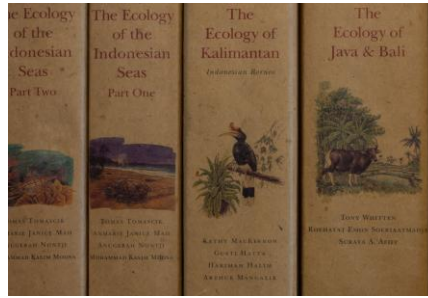

Kenniscentrum en bibliotheek

Meer weten over Nederlands-Indië?

Als u op zoek bent naar informatie over het koloniale verleden, de Tweede Wereldoorlog, de dekolonisatie en de migratiegeschiedenis en cultuur van mensen met wortels in Nederlands-Indië, dan is deze te vinden in de tentoonstellingsruimten maar zeker ook in de bibliotheek en de studiezaal.

De bibliotheek biedt toegang tot een fraaie collectie publicaties en wetenschappelijk werk, al dan niet digitaal. Open voor wetenschappers, studenten,

scholieren en andere belangstellenden. Voor de liefhebbers zijn unieke historische werken in te zien. De organisaties in het Museum

Sophiahof zijn ook afzonderlijk te raadplegen als u specifieke vragen heeft over bijvoorbeeld sprekers, wetenschappers en andere Indische en Molukse organisaties.

Openingstijden bibliotheek:

dinsdag tot en met vrijdag
11.00 -17.00 uur.

Museumcafé en Museumwinkel

Museum Sophiahof beschikt over een Museumcafé waar u uiteraard spekkoeck bij uw koffie kunt bestellen. We hebben ook andere snacks in het assortiment. Momenteel is onze verse gemberthee een van de favorieten. In de Museumwinkel treft u een uitgebreid aanbod aan literatuur en andere cadeautjes om uzelf of een ander blij mee te maken.

Indisch en Moluks verzet in kaart gebracht

Samen met Arq Kenniscentrum Oorlog, Vervolging en Geweld lanceerde Stichting Pelita in december 2018 de website Kaart van Indisch Verzet om de bekendheid met het verzet tegen de Japanse bezetting te vergroten. De website vertelt vaak onbekende verzetsverhalen. Verhalen over guerrilla, spionage, sabotage en over de martelingen door de Kempeitai. VWS financierde het project.

Links: de kaart van het verzet. Rechts: De Molukse verzetsvrouw Coosje Ayal in Kamp Wacol, Australië, januari 1945 Foto: MHM)

Op de website ziet de bezoeker de kaart van de Indonesische archipel. Door te klikken op een punt komt de bezoeker bij de verhalen terecht. Elk verhaal is voorzien van foto's van de verzetsdeelnemers. De Kaart van Indisch Verzet toont een verscheidenheid aan verzetsverhalen: van inlichtingen verzamelen tot guerrilla en sabotage. Het verzet werd gepleegd door vrouwen, krijgsgevangenen en Molukkers. De verhalen zijn verspreid over Java, Timor, de Molukken en zelfs in Thailand en Japan.

Uw verhalen over verzet

De verhalen op de website zullen verder worden aangevuld, onder andere door het Indisch Herinneringscentrum en Moluks Historisch Museum. Over hetzelfde thema wordt de tentoonstelling 'Vechten voor Vrijheid: de vele gezichten van verzet' samengesteld waarin ook aandacht is voor de Kaart van Indisch Verzet. De tentoonstelling is de openingstentoonstelling van Museum Sophiahof.

Wordt vriend van het Indisch Herinneringscentrum

Het **Indisch Herinneringscentrum** zet zich in om de **geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië** en de gevolgen daarvan door te geven, levend te houden en te onderzoeken wat dit voor huidige generaties betekent.

Dat doen we voor u, maar ook graag samen met u! Als **Vriend** geeft u het Indisch Herinneringscentrum net even dat **extra steuntje in de rug**. Met een donatie van minimaal € 25. per

jaar ondersteunt u ons werk en bent u als Vriend op een speciale manier verbonden aan het **Indisch Herinneringscentrum**. Vrienden hebben bovendien bij ons een streepje voor.

Indisch Herinneringscentrum

DEN HAAG

U ontvangt als welkomstgeschenk het fotoboek 'Het Verhaal van Indië', een sfeerimpressie van de nationale overzichtstentoonstelling

'Het Verhaal van Indië' over de Nederlandse aanwezigheid in Indië, tijdens de Tweede Wereldoorlog en de periode daarna. Tevens het jeugdboek 'Nooit meer thuis', is een gevoelige jeugdroman over afscheid nemen van je moederland en aarden in een nieuw land van Martine Letterie. Verder ontvangt u ook eens per jaar een **speciale uitnodiging** alleen voor Vrienden.

Vriend worden kunt u [HIER](#).

Wordt vriend van Stichting Moluks Historisch Museum

Vindt u het belangrijk dat het Molukse culturele erfgoed toegankelijk is en bewaard blijft voor volgende generaties?

Word dan Vriend van Stichting Moluks Historisch Museum.

Met uw contributie maakt u het mogelijk dat Museum Sophiahof haar collecties beheert en presenteert, activiteiten en herdenkingen organiseert en ervoor zorg draagt dat de Molukse geschiedenis en cultuur zichtbaar zijn in de Nederlandse samenleving.

De [Vriendenwerkgroep](#) van de Stichting MHM is daarom deze Vriendencampagne gestart. Voor 25 euro bent u Vriend voor een heel jaar. Kiest u ervoor om meer te doneren, dan is dat natuurlijk welkom!

Om kosten te besparen werkt de Stichting MHM niet met een acceptgiro of met automatische incasso. U dient de jaarlijkse contributie zelf over te maken.

Het lidmaatschap geldt voor 1 kalenderjaar. U betaalt uw contributie bij aanvang en vervolgens per 1 januari van elk jaar.

Met uw Vriendenlidmaatschap verzekert u zich van:

- Uitnodigingen voor Vriendenbijeenkomsten
- Vooraankondigingen van veel Overige bijeenkomsten, georganiseerd door Stichting MHM
- De digitale Nieuwsbrieven
- Mogelijkheid om deel te nemen aan verrassingsacties (zoals het verloten van boeken)

Wilt u Stichting MHM ook in natura steunen als sponsor door bijvoorbeeld een zaal of faciliteiten ter beschikking te stellen voor onze evenementen of voor producten?

Neem dan contact met ons op via info@museum-maluku.nl

Wij gaan graag met u in gesprek om te kijken wat we voor elkaar kunnen betekenen.

Meer weten over doneren en de fiscale aftrekbaarheid? Alle informatie vindt u [hier](#).

Vriend worden kunt u [hier](#)

Museum Sophiahof
Sophialaan 10
2514 JR Den Haag
Tel: 070-2002500

Ebbe op Bali

Door: Chris Ebbe

Een serie korte reisanekdotes over de dagelijkse beslommeringen op Java en Bali in Indonesië

Where you from...?

'Where you from, boss?'

'Belanda,'

'Belandaaa... Lekkarr... Rrobin pan Perrsie... Ha ha ha...'

'Ha ha ha....?'

Chris Ebbe, Kuta Bali, 27 december 2014.

Dit was helaas de 15^e en laatste anekdote van Chris Ebbe. Aan de hand van de reacties hebben we gemerkt dat deze rubriek veel mensen heeft aangesproken. De redactie dankt hierbij Chris voor zijn anekdotische bijdrage.

5000 Kamptekeningen uit Nederlands-Indië

In "Het Geheugen Van Nederland" van het Nationaal Archief bevinden zich bijna 5000 tekeningen, gemaakt door gevangenen in de Japanse concentratiekampen in voormalig Nederlands-Indië.

De tekeningen staan op 247 pagina's en bevatten 20 afbeeldingen per pagina.

De LINK naar deze kamptekeningen op de website van Het Nationaal Archief vindt u [HIER](#).

Maand van de Geschiedenis

SOPHIAHOF

Het vrouwelijke perspectief op de geschiedenis

Vrouwen maken zo'n vijftig procent van de wereldbevolking uit. Toch weten we vooral de namen van mannen uit het verleden. Met het thema 'zij/hij' gaat de Maand van de Geschiedenis op zoek naar alternatieve visies op bestaande verhalen: het vrouwelijk perspectief. Het Moluks Historisch Museum is zo langzamerhand vaste programmeur tijdens de Maand van de Geschiedenis. Jaarlijks in Museum Bronbeek (zie volgende pagina) tijdens de Week van de Koloniale Geschiedenis. En nu kunnen we voor het eerst ook programmeren op onze eigen locatie Museum Sophiahof. Dat doen we samen het Indisch Herinneringscentrum.

Op zondag 20 oktober is Museum Sophiahof het podium voor de verhalen over vrouwen in het Indische en Molukse verzet. Op zaterdag 26 oktober is MHM in Museum Bronbeek met 'Sekarang Tante Cerita', een programma over de rol van de Molukse vrouw.

De vele gezichten van verzetsvrouwen

Jitske Brocades Zaalberg, Evy Poetiray, Coosje Ayal en Anda Kerkhoven. Het zijn maar een paar namen van vrouwen die in Nederlands-Indië in verzet kwamen tegen de Japanse bezetter. Of in Nederland tegen de Duitse bezetter omdat ze tijdens de Duitse inval toevallig voor studie in Nederland verbleven. In het programma 'De vele gezichten van verzetsvrouwen' komen de naasten en nazaten van verzetsvrouwen aan het woord. Om hun levensverhalen te vertellen, maar

ook om te laten zien hoe belangrijk de rol van deze vrouwen in het verzet was. Want niet alleen waren hun verhalen relatief onbekend, lange tijd werd ook gedacht dat hun rol in het verzet van ondergeschikt belang was en dat zij vooral een ondersteunende rol hadden zodat mannen hun verzetsdaden konden plegen. Ook wordt ingegaan op de verschillende perspectieven van verzet: zo zetten bijvoorbeeld sommige vrouwen die in Nederland tegen Nazi-Duitsland in verzet kwamen, zich na het einde van de Tweede Wereldoorlog in voor een onafhankelijk Indonesië.

Verder is er historisch beeldmateriaal te zien en is er gelegenheid om de tentoonstelling 'Vechten voor Vrijheid. De vele gezichten van verzet' over het Indische en Molukse verzet, te bezichtigen.

Praktische informatie:

Datum: Zondag 20 oktober van 14.00-17.00 uur

Locatie: Museum Sophiahof, Sophialaan 10, Den Haag

Toegangsprijs (inclusief bezoek tentoonstelling): € 12,50 (pinnen aan de kassa)

(Vrienden van het [Indisch Herinneringscentrum](#) en Vrienden van [Moluks Historisch Museum](#): € 7,50)

Informatie en aanmelden: info@museumsophiahof.nl

Sekarang Tante Cerita: Nu is tante aan het woord

In samenwerking met Museum Bronbeek organiseert de Stichting Moluks Historisch Museum in het kader van de Week van de Kolo-

niale Geschiedenis de talkshow *Sekarang Tante Cerita* (Nu is tante aan het woord) en geeft een podium aan vrouwen die een belangrijke rol speelden in de Molukse politiek en het sociale leven.

Ook is er aandacht voor de huidige interpretatie van het culinaire erfgoed van 'oma'. De Molukse keuken wordt door de derde en vierde generatie levend gehouden door traditionele recepten in een nieuw jasje te steken. En de recepten worden steeds vaker in kookboeken vastgelegd om te bewaren voor de komende generaties. En we gaan in gesprek met Nederlandse vrouwen die in de jaren 1950 een relatie begonnen met een Molukse man in het onderdeel 'Help mijn man is Molukker'.

Tevens is er deze dag ruimte voor een bezoek aan de fototentoonstelling 'Mahina - Een ode aan de vrouw' waarin Molukse vrouwen op unieke wijze zijn geportretteerd.

Praktische informatie:

Datum: 26 oktober, 13.30-16.00 uur

Locatie: Sumatrazaal in de 'Kumpulan' op het landgoed Bronbeek, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem

Toegang: € 12,50 incl. koffie/thee bij binnenkomst en toegang tot Museum Bronbeek (contant bij binnenkomst in Sumatrazaal). Voor Vrienden van MHM € 10,-. Vriend worden van MHM? [Klik hier](#)
Aanmelden: nwigard@museum-maluku.nl

Week van de Koloniale Geschiedenis

Museum Bronbeek organiseert in de 'Week van de Koloniale Geschiedenis' een reeks activiteiten. De Week van de Koloniale Geschiedenis is deel van de landelijke Maand van de Geschiedenis. Het programma in Bronbeek vindt u op deze pagina. De 'Week van de Koloniale Geschiedenis' wordt gehouden van 20 t/m 27 oktober 2019.

Was de Nederlandse koloniale militaire samenleving een mannenwereld? Natuurlijk niet! Dat is een onvolledig beeld van onze koloniale geschiedenis. Door de eeuwen heen vervulden vrouwen in de Oost en de West belangrijke rollen. Ze waren concubines, tot slaaf gemaakt, echtgenotes en huishoudsters van witte mannen in de koloniën. Maar ze waren ook vrijheidsstrijdsters, verzetsheldinnen en ze dienden in het KNIL. Ze waren activisten en idealisten, die streidden voor vrouwenrechten, beter onderwijs en betere gezondheidszorg. Vrouwen vervulden talloze rollen door de koloniale geschiedenis heen.

Museum Bronbeek gebruikt het thema 'Zij/Hij' om dit aspect uit de Nederlandse koloniale geschiedenis onder de aandacht te brengen in de Week van de Koloniale Geschiedenis. Het programma kwam tot stand in samenwerking met Focus Filmtheater Arnhem, het Indo Filmcafé/Lux Nijmegen, ArtEZ, Volksuniversiteit Arnhem en de Stichting Moluks Historisch Museum.

Programma

zondag 20 oktober

Dr. Vilan van de Loo bijt de spits af met een lezing over zeebaboes. Zeebaboes zijn Indonesische vrouwen die Europese families aan boord van en naar Europa ondersteunden, maar op de kade vaak aan hun lot werden overgelaten.

Dr. Coen van Galen gaat in op de archieven van slavenhandelaren, over vrouwen én mannen die te werk werden gesteld op plantages.

woensdag 23 oktober

Dr. Aspha Bijnaar gaat in haar middaglezing in op de stereotypering van zwarte mannen en vrouwen in onze koloniale slavernijgeschiedenis.

's Avonds kunnen film liefhebbers in het IndoFilmCafé in Nijmegen de Indonesische speelfilm 'Nyai. A Woman from Java (2016)' zien. De film gaat over een Indonesische concubine van een Nederlandse bestuursambtenaar: een experimenteel drama, opgenomen in 1 take, vol historische en culturele verwijzingen en verweven met traditionele zang en dans. De film wordt ingeleid door en nabesproken met de conservator van het museum Bronbeek.

donderdag 24 oktober

Bronbeek presenteert 's avonds in het Focus Filmtheater in Arnhem eenmalig historische filmbeelden uit zijn collectie, die de verhoudingen tussen vrouwen en mannen in de koloniale tijd belichten. Studenten van ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten componeerden muziek speciaal voor deze beelden en spelen die live tijdens de voorstelling. De conservator van het museum geeft uitleg bij de getoonde beelden.

zaterdag 26 oktober

De Stichting Moluks Historisch Museum brengt een dagvullend live magazine.

Pengurus Cabang Istimewa Nahdlatul Ulama Nederland (PCI NU) organiseert samen met Museum Bronbeek de Sumpah Pemuda Herdenking. Titel van de herdenking is 'Reaffirming the spirit of Sumpah Pemuda'. De voertaal is Engels.

zondag 27 oktober

Tenslotte een dag vol activiteiten:

- rondleiding door het museum en langs de tentoonstellingen 'Mahina. Ode aan de vrouw' en 'Toeian Stammeshaus';
- traditionele gamelan muziek en dans;
- theatrale voorstellingen Oost-Indisch Doof en Land van Toen waarin film- en theatermakers Hanneke Coolen en Amber Nefkens inzoomen op de geschiedenis van hun grootouders in de kolonie.

Locatie, Plan je Bezoek:

Museum Bronbeek, Velperweg 147, 6824MB Arnhem.

Meer bezoekersinformatie:

[PLAN JE BEZOEK.](#)

Petitie nr. 298 aangeboden aan de Ambassadeur van Japan

Zijne Excellentie Shinzo ABE
Eerste Minister van Japan

(Nederlandse vertaling)

Den Haag, 10 september 2019

Petitie: 298

Onderwerp: Keizer Showa mocht zich niet verontschuldigen.

Excellentie,

Documenten gepubliceerd door NHK stellen vast dat, volgens de heer Michiji Tajima, eerste grootmeester van de keizerlijke huishouding tijdens het bewind van Keizer Hirohito, postuum bekend als Keizer Showa, de Keizer in 1952 verhinderd werd zich te verontschuldigen voor de Tweede Wereldoorlog. Eerste Minister Shigeru Yoshida verzette zich tegen het plan van de Keizer om publiekelijk spijt en medelijden te betuigen, omdat **"het volk zou kunnen stellen dat hij verantwoordelijk was voor het starten van de oorlog en de nederlaag van Japan."** Keizer Showa kon zijn "intense schaamte" niet tot uitdrukking brengen en zijn verantwoordelijkheid dat hij het leger onder Eerste Minister Hideki Tojo niet kon stoppen.

Eerste Minister,

Zoals bij u bekend heeft dezelfde Eerste Minister Shigeru Yoshida het Vredesverdrag van San Francisco op 8 september 1951 getekend, waarin hij erkende dat **"Japan schadevergoeding moet betalen voor de schade en het lijden veroorzaakt tijdens de oorlog"**. Destijds werd echter erkend dat Japan niet over voldoende middelen beschikte om een volledige schadeloosstelling te vergoeden. Iedereen wilde vrede en vond dat Japan de kans moest krijgen zichzelf te herstellen. De politieke druk op de Nederlandse regering om te accepteren dat Japan geen individuele slachtoffers kon betalen was enorm. Het dwong de Nederlandse Minister van Buitenlandse Zaken de heer Stikker om met de Yoshida – Stikker afspraak akkoord te gaan, welke het onmogelijk moest maken dat Nederlanders uit Nederlands-Indie afzonderlijk schadeloosstelling zouden kunnen eisen. Hierdoor werd van het Nederlandse persoonlijke grondrecht afgezien ten gunste van mondiale vrede. Sindsdien heeft Japan de middelen om individuele schadeloosstellingen uit te keren. In goed vertrouwen dient de Japanse regering een ex-gratie regeling te overwegen waarbij de nog in leven zijnde slachtoffers direct betrokken worden.

Eerste Minister,

Het was de wens van Keizer Showa om te reflecteren en de slechte daden van de Japanse oorlogsregering en haar imperiale leger niet te herhalen. In de geest van Keizer Showa moet u rekening houden met de historische plicht van Japan. De gevolgen van de oorlogvoerende partijen uit de Tweede Wereldoorlog zijn nog steeds niet voltooid. **Het was de Kanselier van Duitsland mevrouw Merkel die Japan opriep om hangende zaken in goed vertrouwen recht te zetten.** Onlangs vroeg de Duitse President de heer Steinmeier het Poolse volk om de Duitse bezetting van Polen tijdens de Tweede Wereldoorlog te vergeven. Japan moet het voorbeeld van Duitsland volgen, zoals Keizer Showa het bedoelde. De komende Olympische Spelen in Tokio zijn het moment om de militaire geschiedenis van Japan te verzoenen en de oproep van mevrouw Merkel te volgen.

Namens de Stichting Japanse Ereschulden,

J.F. van Wagtenonk
Voorzitter

(Original English version, go to: Petition # 294: Giri "[Emperor Showa was prevented to apologize](#)")

Ik was altijd bang

Door: Annelies Hoelen

10 jaar en zonder ouders in een Jappenkamp

74 jaar geleden kwam er een einde aan de Japanse bezetting van Nederlands-Indië, waarmee ook officieel een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog voor het Koninkrijk der Nederlanden. Op 15 augustus werden de slachtoffers herdacht bij het Indisch Monument in Den Haag. Op 23 augustus was er op het Landgoed Bronbeek een herdenking bij het monument voor de Jongenskampen.

Twee jongens - inmiddels mannen op leeftijd - vertellen hoe dit voor hen was, terwijl ze het monument Jongenskampen op Bronbeek in Arnhem bezoeken.

"Ik was altijd bang", zegt Paul Huizen (89), één van de oorlogsslachtoffers. Als Nederlander, dus voor de Japanners afkomstig uit een vijandelijk land, werd hij gedwongen in de zogeheten Jappenkampen te leven.

Hij kwam samen met zijn moeder, broertjes en zusje in een kamp terecht. Van zijn vader waren ze al direct gescheiden; de mannen werden immers in aparte kampen zonder hun vrouwen en kinderen gestationeerd.

In de ogen van de Japanners was je als 10-jarige jongen al volwassen. Dan werd je overgebracht naar een jongens of- mannenkamp, waar je niemand kende en het ieder voor zich was.

Als jongen in een Jappenkamp

Paul Huizen werd op zijn 13de gescheiden van zijn moeder. Een herinnering die in zijn geheugen gegrift staat. Hij was aan het knikkeren met zijn broertje, toen de Japanners hen kwamen halen.

Ze werden naar hun moeder gebracht, die huilend klaarstond met twee koffers. Ze was ontroostbaar. "Toen we wegreden, had ze zich inmiddels losgerukt van een van de Japanners en rende ze achter ons aan".

Tevergeefs: toen ze de hoek omgingen zag Huizen haar nog net vallen op de grond. "Verschrikkelijk".

En dan sloeg de onzekerheid toe: ga ik mijn moeder ooit nog terugzien? "Ik had geen idee wat mij te wachten stond", vertelt Wiko Lamain (86), die op zijn 10^e van zijn moeder werd gescheiden. Eenmaal in het kamp, toen hij in de veel te drukke barak een slaapplek kreeg aangewezen, voelde hij zich pas echt eenzaam. "Ik realiseerde me dat ik er alleen voor stond".

We moesten allemaal toekijken hoe hij in elkaar werd geslagen.

Wiko Lamain voelde zich onzeker, angstig en vooral machteloos. Een gevoel dat zijn gehele tijd in het kamp niet meer weg zou gaan. "Eén van de jongens werd gepakt, waarschijnlijk omdat hij wat gepikt had, en moest van een Japanner zijn handen omhoog houden. Dat houd je even vol, maar niet lang", zegt hij. "We moesten daarna allemaal toekijken hoe hij in elkaar werd geslagen".

De focus lag op het zorgen dat dit hemzelf niet overkwam. De beste overlevingsstrategie in het kamp? Volgens beide mannen: niet opvallen. "In de stroom meegaan en niet tegen de stroom in roeien", licht Lamain toe.

Bovendien was emotie tonen uit den boze. Want dat was zwakheid tonen, en alleen de sterksten overwonnen, zegt Huizen. Met zijn 'vriendengroepje' kon hij trouwens wel praten, soms zelfs over zijn moeder, broertjes of zusje. "Deze vriendschapsbanden waren enorm belangrijk, je had bescherming nodig van elkaar".

Slangen, muizen, kikkers en krabben

In het kamp was het vooral veel werken en weinig eten. De jongens wrongen zich in allerlei bochten om toch aan voedsel te komen. Slangen, muizen, kikkers, krabben; alles wat de jongens in handen konden krijgen, werd opgegeten.

Na de oorlog werden beide mannen herenigd met hun familie en verhuisden ze naar Nederland. Ieder jaar herdenken ze de jongens die in de kampen overleden zijn. "Dan denk ik weer aan hoe ongelooflijk wreed de maatregelen van de Japanners waren", zegt Huizen zichtbaar geëmotioneerd. "Ik kan het nog steeds niet begrijpen". (NOS)

**Reparatie van iPhone, iPad en Android. Snel, vakkundig en redelijk geprijsd.
Klik [hier](#) voor de aanbieding. Borca-Online / BorcaDen webshop**

Borca **Online**
Computer **Service**

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

(advertentie)

Nederlands troostmeisje Jan Ruff-O'Herne overleden

Nederlands-Australische mensen-rechtenactiviste Jan Ruff-O'Herne is dinsdag 20 augustus op 96-jarige leeftijd overleden in de Australische stad Adelaide.

Ze werd wereldberoemd toen ze in 1992 als een van de eerste 'troostmeisjes' openlijk haar verhaal durfde te doen over wat haar was overkomen in de Tweede Wereldoorlog, toen ze door de Japanse militairen werd misbruikt als seksslaaf.

Ze zette zich daarna in voor vrouwen die hetzelfde was overkomen. Ze inspireerde zo meer vrouwen hun verhaal te doen. "Het is heel goed dat zij dat deden, want alleen heb je maar een kleine stem", zei Ruff-O'Herne in 2001 [tegen NRC](#).

Verder heeft ze altijd gestreden voor formele excuses van Japan aan alle troostmeisjes. Volgens sommige historici werden zo'n 200.000 vrouwen in de door Japan

bezette gebieden gebruikt als seksslavin.

Ruff-O'Herne werd in 1923 geboren in Nederlands-Indië, als kind van Nederlandse ouders.

Toen ze 19 jaar oud was, kwam ze na de Japanse invasie in Indonesië eerst terecht in een interneringskamp. Maar daar werd ze al snel uitgehaald, waarna ze werd gedwongen in een bordeel te werken als troostmeisje.

Na de oorlog trouwde Ruff-O'Herne met een Britse militair, waarmee ze in de jaren 60 emigreerde naar Australië. In 2001 werd ze onderscheiden als Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Verhaal mag nooit vergeten worden

In 2007 sprak ze nog voor het Amerikaanse Congres over haar ervaringen. "Ik heb de Japanners vergeven voor wat ze me hebben aangedaan", zei ze toen. "Maar ik zal het nooit vergeten. Ik hoop dat ik, door me uit te spreken, een bijdrage heb geleverd aan de wereldvrede en dat het schenden van vrouwenrechten nooit meer zal voorkomen".

"Het overlevingsverhaal van Jan is een ode aan haar kracht en moed", zei de vicepremier Vickie Chapman van de Australische deelstaat Zuid-Australië na haar overlijden. "Ze zal niet alleen hier worden gemist, maar in de hele wereld. Haar verhaal mag nooit vergeten worden".

Verras uw familielid, vriend(in), kennis, collega met een GRATIS ABONNEMENT OP NICC MAGAZINE
info@indisch-centrum-den Haag.nl

Kort Indisch Nieuws

Drink geen Kopi Luwak koffie

De Dierenorganisatie PETA raadt toeristen aan om bij hun bezoek aan Indonesië GEEN Kopi Luwak koffie meer te bestellen. Iets dat er tegenwoordig zo'n beetje 'bij hoort'.

Foto: annamiticus.com

Luwak koffie is gemaakt van koffiebonen, die eerst zijn opgegeten door de Civet kat, die ze vervolgens weer uitpoept. In het spijsverteringskanaal van de kat ondergaan de bonen een fermentatieproces, waardoor de koffie die van deze bonen gemaakt is, een bijzondere smaak krijgt. De koffie is daardoor ook peperduur en dit trekt weer gewetenloze individuen aan, die in plaats van de bonen doeken en verzamelen, de Civet katten in kleine kooitjes plaatsen (vergelijkbaar met onze vroegere legbatterijen), waarbij het welzijn, en de natuurlijke voeding van de katten naar de achtergrond verdwijnen.

De katten worden nu onder erbarmelijke omstandigheden gefokt en krijgen niets anders dan de koffiebossen te eten, hetgeen natuurlijk niet hun normale voedsel is.

PETA verzoekt de toeristen om mededogen te hebben met deze

katten en het winstbejag van de handelaren in deze koffiebonen niet te belonen door Kopi Luwak te bestellen. Je kunt er beter "schijt" aan hebben, aldus PETA.

Multatuli droeg een bril

Eduard Douwes Dekker, beter bekend onder zijn pseudoniem Multatuli, droeg een bril. Dit blijkt uit het Politieblad 1866, dat het Multatuli Huis onlangs aan de collectie kon toevoegen. Daarin staat de veroordeling van "Multatulie" vermeld door een akkefietje in een theater in Amsterdam.

De schrijver had daarbij een andere toeschouwer, die een actrice belachelijk gemaakt had, een klap verkocht. Het politieblad vermeldde daarbij het 'signalement' van Multatuli:

1012. BOS, Gerardus, laatst wonende te Amsterdam. 1013 DEKKER, Eduard Douwes, ook wel genaamd MULTATULIE, lang 1.72, aangezicht schraal, voorhoofd hoog, haar en wenkbr. blond, oogen blaauw, kin rond, dragende een bril. Deze twee zijn voor de regtbank, ter zake van mishandeling, ieder tot 15 dagen eenzame opsluiting veroordeeld.

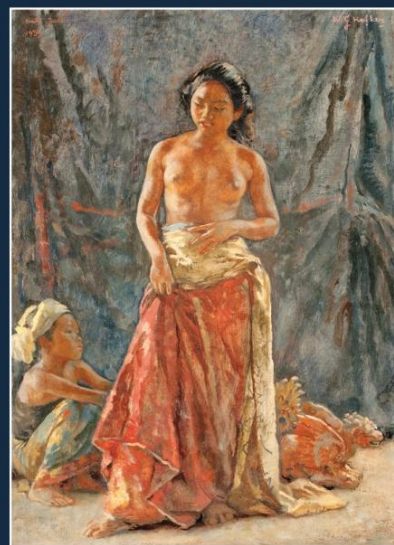
Zoals bekend is Multatuli wel even ter zitting geweest, maar is weer weggegaan omdat de behandeling van de zaak te lang op zich liet

wachten. Hij werd bij verstek veroordeeld en kwam zijn straf pas te weten toen hij reeds in Duitsland vertoefde. Hierdoor heeft hij de straf nooit uitgezeten.

ZEEUWS VEILINGHUIS

GEVRAAGD:
INDISCHE SCHILDERIJEN

W. G. Hofker (1902-1981)
Hamerprijs: € 600.000,-

Herengracht 74, 4331 PX Middelburg
Tel. 0118 - 650 680

WWW.ZEEUWSVEILINGHUIS.NL

(advertentie)

 N I C C Magazine

**Maandelijks GRATIS aan
9800 abonnees**

Waardeert u ons werk?
Maakt u ons dan blij met uw

donatie

IBAN: **NL39 RABO 0129 2168 36**

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

Boekbespreking, e-Books, CD & DVD, Presentatie & Signeren

Oorlog aan de overkant – Sanne Biesheuvel. De belevenissen van een hospik in Indië. Sanne is de dochter van Indië-veteraan Dirk en stuit na zijn dood op zijn dagboekverhalen. Ze maakt een reconstructie van dat verleden, van zijn oorlog aan

de overkant. Dirk werkt als dienstplichtig soldaat in 1946, als hij naar Nederlands-Indië gezonden wordt, waar hij als hospik te werk ging. De oorlog beleefde hij daarom vanaf de achterkant. Hij zag de verminkte slachtoffers, zorgde voor de gewonden en kistte de gesneuvelden. Tijdens de twee politiole acties moest hij mee als ziekendrager en was zo ongewild getuige van agressie, martelingen en massamoorden. Door zijn oprechte interesse en vredelievende houding was hij echter graag gezien bij de inlandse bevolking en omdat hij vaak langere tijd op één plek verbleef, mondden deze contacten meer dan eens uit in echte vriendschappen. *Prijs: € 22,00.*

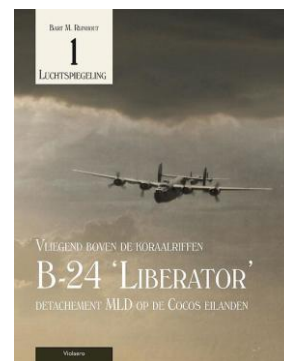
Een verborgen geschiedenis – Thom Hoffman. Indiëkenner Thom Hoffman neemt de lezer mee op een fascinerende reis door de tijd, aan de hand van betoverende en soms confronterende foto's uit Nederlands-Indië. Een verborgen geschiedenis is het resultaat van 20 jaar onderzoek in de schatkamers van Nederlandse musea en erfgoedinstellingen, en daagt de lezer uit tot een andere

manier van kijken naar historische foto's uit de voormalige Nederlandse kolonie. Voor het eerst niet primair gekozen vanuit een Eurocentrisch perspectief, maar om de gevolgen van het koloniale ideaal voor de Indonesische bevolking. Nooit eerder getoonde foto's uit de Beeldbank Nederlands-Indië tonen een onbekend beeld van Insulinde onder het Nederlands gezag. De sfeer van Tempo Doeloe, het mythische Indië, blijkt een droombeeld dat

niet altijd correspondeert met de werkelijkheid. Een uniek fotografisch document. *Prijs: € 29,95.*

B-24 'Liberator' detachement MLD – Edwin Hoogschagen & Bart M. Rijnhout. Een detachement van het 321^e squadron van de Marine Luchtvaart Dienst (MLD) vloog onder Brits bevel in de nadagen van de 2^e Wereldoorlog met twaalf B-24 bommenwerpers. Ze vormden een detachement die met vliegtuigen naar de Cocos-eilanden werden gedirigeerd met als taak om de Japanse scheepvaart zoveel mogelijk te verstoren. Op 15 juli 1945 werd de eerste 'anti-shipping-sweep' door de eenheid gevlogen en de laatste oorlogshandelingen vonden plaats op 11 augustus 1945. Na de Japanse capitulatie vlogen de Liberators van het squadron bevoorradingsvluchten boven de kampen en dropten daar voedsel en medicamenten boven de bevrijde

krijgsgevangenen en geïnterneerden. In diezelfde maand werd met een B-24 de bevrijde Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië, Jonkheer Mr. A.W.L. Tjarda van Starkenborgh Stachouwer en legercommandant H. ter Poorten naar Nederland overgevlogen. In 1946 werden de Liberators deels overgedragen aan de Britse RAF en het restant werd verschoot op een terrein tussen Burger-vliegveld Perak en Marine Vliegveld Morokrembangan in Indië. *Prijs: € 22,95.*

Heren van de Thee – Hella S. Haasse. Een op waarheid gebaseerd verhaal. In 1878 trouwden Rudolf Kerkhoven en Jenny Roosengarde Bisschop in Batavia en gingen zij wonen op een afgelegen thee-onderneming op Java. In het decor van de indrukwekkende en mysterieuze natuur en tegen de achtergrond

van de ontwikkelingen in de koloniale politiek, leven we mee met de autocratische ondernemer

Rudolf en zijn verbitterd rakende echtgenote Jenny. 'Vrij Nederland' recenseerde dit boek: "Als Hella Haasse ergens de herinneringen aan het landschap van haar ziel en haar jeugd heeft bewaard, dan is het wel in 'Heren van de Thee'". Prijs: € 9,00.

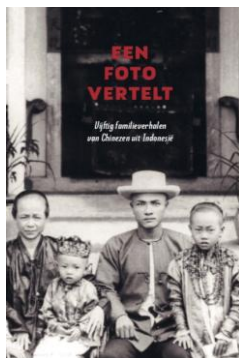
Kantjil en Vos Vertellingen – Inge Dümpel. Een uniek boek. Kantjil, het slimme dwerghertje uit Indonesië en VOS, het sluwe dier uit Nederland, ontmoeten elkaar. Onderweg vertellen zij elkaar verhalen. Kantjil is verrast dat hij in Holland woorden hoort als toko en hij ziet een Indisch huis. Op zijn beurt hoort Vos ook Hollandse woordjes in Indonesië en ziet daar sporen van Nederland. Het boek is

treffend en kleurig geïllustreerd door Frank Sobat. De verhalen zijn voor een deel bestaande verhalen, die Inge Dümpel wat meer eigentijds heeft gemaakt. Dit vond zij zo leuk, dat ze spontaan een paar verhalen bedacht die in dit boek passen. *Dit boek is te bestellen bij de auteur via e-mail: ngotjeh@gmail.com. Prijs: € 20,00 excl. verzendkosten.*

Een foto vertelt – Ing Lwan Taga-Tan, Kioe Bing Yap en Patricia Tjiok-Liem. In dit boek zijn vijftig familieverhalen van Chinezen uit Indonesië gebundeld. De bundel is ontstaan uit de rubriek 'Foto met Verhaal' op de website van Stichting Chinese Indonesian Heritage Center. In deze vijftig verhalen ligt de geschiedenis van Chinezen uit Indonesië besloten. Het zijn vooroorlogse verhalen en spreken van

meestal onbezorgde tijden met titels als: Sinterklaas in de tropen.

Maar ook wordt ingegaan op gevoelige thema's als het gemengde huwelijk of de realiteit van raciale segregatie in de Nederlands-Indische maatschappij. Na de oorlog treedt een kentering op en is er meer en meer sprake van een gevoel van onbehagen en onveiligheid. Onder de toenemende druk vertrekken veel Chinezen uit Indonesië en een voor een druppelen ze Nederland binnen. Er is sprake van opluchting omdat de keuzemogelijkheid van Nederland er is. Maar ergens knaagt de twijfel: 'Wie ben ik eigenlijk?' De derde generatie, de kleinkinderen van de opa's en oma's die destijds naar Nederland trokken, staat onbevangen in de Nederlandse maatschappij. Maar toch is juist deze generatie nieuwsgierig vanuit hun huidige Nederlandse identiteit naar hun roots. Dit boek neemt hen, en allen die hiervan kennis willen nemen, mee naar hun Chinees-Indische verleden. Dit boek is *verschenen bij Uitgeverij Tong Tong: boeken@tongtong.nl. Prijs: € 25,00.*

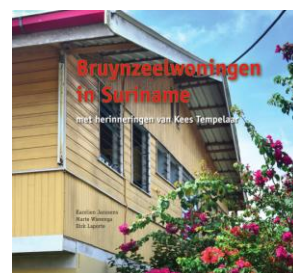
Op zoek naar Papa Koenders – André Reeder, Jules Rijssen & Roy Wijks. Dit boek beschrijft het gedachtengoed van een Surinaamse emancipator van het eerste uur. Koenders was onder andere een groot voorvechter van het onderwijs in de eigen taal (Sranantongo of Sranan), het leren kennen en waarderen van de eigen Afro-Surinaamse cultuur. Hij

zette zich in voor de natievorming van Suriname in de jaren '40 en '50 van de vorige eeuw. Het was een strijd tegen de overheersende koloniale mentaliteit en cultuur van Nederland in Suriname. 'Op zoek naar Papa Koenders' is niet

alleen een biografische reconstructie van zijn idealen en zijn strijd, het is een belangrijk onderdeel van het Surinaamse (en in bredere zin Caribische) immaterieel erfgoed. *Tevens te bestellen bij <https://Impublishers.nl>. Prijs: € 19,50.*

Bruynzeelwoningen in Suriname – Karolien Janssens, Marte Wieringa & Dirk Laporte. Er was nog nooit een boek geschreven over de Bruynzeelwoningen, die met hun markante vormgeving de wijken van Paramaribo domineerden. Dit boek beschrijft alle bekende woningtypes en hun kenmerken. Op een

locatiekaart zijn de projecten weergegeven. De Bruynzeelfabriek is volledig afgebroken, maar op de reconstructiefoto is de glorie van weleer terug te vinden. Bijzonder in dit boek zijn de unieke en persoonlijke verhalen en herinneringen van werknemers

van Bruynzeel uit de periode 1947 – 2005. Veel historische foto's zijn van Waldy Nods ('Sonny Boy' uit het gelijknamige boek van Annejet van der Zijl), die in de jaren '60 bij Bruynzeel werkte. Dit boek is tevens te bestellen bij: <https://impublishers.nl>. Prijs: € 24,50.

Alle Indische Keukengeheimen – Jeff Keasberry. Dar de familie Keasberry een absoluut prominente plaats inneemt in de Indische keuken, valt niet te ontkennen. Met name het beroemde receptenboek van 'Oma Keasberry' wordt wel eens beschouwd als de Indische kookbijbel, waarin oude familierecepten ongewijzigd vermeld staan. Haar boek is al jaren uitverkocht en slechts zelden op de 2^e Hands markt verkrijgbaar. Maar haar kleinzoon Jeff, die kan er ook wat van. De rijke en gevarieerde Indische keuken heeft blootgestaan aan zowel oosterse als westerse invloeden, waarin het

allerbeste van de twee continenten is verenigd. Jeff Keasberry verklaart in dit kookboek de ontstaansgeschiedenis van de Indische keuken, het gebruik van de unieke ingrediënten, de eetgewoonten en geeft heel veel handige kooktips. Ook serveersuggesties en variaties voor verschillende gelegenheden worden

uitvoerig beschreven. Kortom, een 'must have' receptenboek waarin de kleinzoon niet onder doet voor Oma. Recepten en verhalen van drie generaties Keasberry. Prijs: € 29,99.

Indorock – Remko Kraaijeveld, Vanja van der Leeden. Bij deze titel denk je niet direct aan koken. Toch beschrijft dit boek de Indische keuken, waarbij de typisch Indische smaken in een nieuw jasje worden gestoken. In Nederland kennen we hoofdzakelijk de Indische keuken, terwijl de Indonesische keuken nog veel meer in zich heeft, omdat er op vrijwel alle eilanden net even anders gekookt wordt. En met al

zijn aromatische planten en specerijen variëren de smaken van diepzuur van Tamarinde, gedurfde hartigheid van trassi, boterachtige pandan, geurig citroengras, weelderige kokos en peperige laos. Verwacht in dit boek geen ingewikkelde fusiongerechten, maar verrassende nieuwe combinaties met het vertrouwde comfortfood. De auteur Vanja van der Leeden jongleert met smaken, terwijl fotograaf Remko Kraaijeveld deze vertaalt naar funky beelden. Indorock laat zien dat de Indonesische keuken ook zeer eigentijds kan

zijn. Dit boek verschijnt eind deze week. Prijs: € 34,99.

Rijst & Co – Nisha Katona. Motto van dit kookboek is: 'Haal meer uit rijst en breid je repertoire met bijzondere rijstgerechten uit'. Maak eens Jambalaya uit de Cajunkeuken, of Jollofrijst, een ultiem West-Afrikaans feestgerecht. Doe het eens op z'n Spaans met Risotto of schotel je gasten Italiaanse Arancini voor. Van voorgerechten

tot en met desserts en zelfs een rijstgerecht als ontbijt. Wilde rijst uit Noord Amerika, rode rijst uit de Balkan, kleeftijst voor Chinese lotuspakketjes, zilvervriesrijst voor een Peruaanse salade en pandanrijst voor een pittige Koreaanse bibimbap met rundvlees. 'Rijst & Co' geeft goede informatie over alle rijstsoorten en de diverse kooktechnieken. Een waardevolle uitbreiding van uw kookbibliotheek. Prijs: € 23,50.

De in deze rubriek besproken boeken, CD's en DVD's zijn verkrijgbaar bij de Internet Boekhandel Van Stockum in Den Haag of bij de erkende boekwinkel, tenzij anders vermeld

VAN STOCKUM
INTERNET BOEKHANDEL
www.vanstockum.nl

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië

Neem eens een kijkje in de uitgebreide boekenwinkel van Historiek.net:

<https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>

Recept

Varkenspannetje op z'n Indisch

Een van oorsprong uit de Hollandse keuken afkomstig eenpansgerecht, dat ik heb 'omgekat' naar een Indische variant. Eenvoudig, heel erg lekker en zó klaar.

Ingrediënten:

500 gr. speklappen, 3 rode uien, 175 gr. grotchampignons, 75 gr. sperziebonen, 1/2 winterwortel, 1 rode paprika, 200 gr. (voorgekookte) aardappelschijfjes, 2 à 3 rode lomboks, 1/4 ltr dikke kokosmelk, 4 tenen knoflook, 1 tl. laos, 2 tl. djahé, 1 stengel sereh, 3 takjes bladpeterselie, 1 dl. water, bouillonblokje, 2 el. ketjap manis, peper en zout naar smaak.

Bereiding: Snijd de speklappen in reepjes, de uien in grove halve ringen, breek de sperziebonen in tweeën, snijd de winterwortel in

schijfjes en de lomboks in schuine ringen. Snijd de paprika in reepjes. Ontdoe de sereh van de harde buitenste bladeren, kneus de stengel en leg er een 'knoop' in. Hak de knoflook fijn.

Verhit een scheutje olie in een wok en fruit hierin de uienringen. Zodra deze glazig zijn, de spekreepjes erbij doen, samen met de knoflook, lomboks, laos, djahé en peper en zout. Bak alles goed aan en doe er dan het water bij plus het bouillonblokje en de sereh. Laat even aan de pruttel komen op niet al te hoog vuur. Dan alle groenten erbij en weer opnieuw

aan de kook brengen. Vervolgens de aardappelschijfjes toevoegen, de kokosmelk erbij en op halfhoog vuur even doorwarmen. Dan vuur helemaal laag, grof gesneden blaadjes peterselie erbij (houd een paar hele blaadjes achter voor de garnering), afdekken met een deksel en ca. 15 à 20 minuten zachtjes laten doorgaren. Haal dan de sereh eruit, de ketjap erdoor mengen en serveren, bestrooid met achtergehouden peterselieblaadjes.

Dit is van oorsprong een eenpansgerecht, maar wilt u er rijst bij, dan kan dat natuurlijk. U kunt er ook voor kiezen om wat gekookte rijst er doorheen te mengen. Net wat u lekker vindt.

Selamat makan

Column

Effe een 'praatje poep' of zoiets

Ik heb het lang uit weten te stellen, maar het onvermijdelijke moment is nu toch aangebroken. Vandaag ga ik het hebben over de intieme hygiëne à la Indo. En ingewijden weten dat in twee woorden samen te vatten: *boto! cèbok*.

Aanvankelijk wilde ik er een foto bijplaatsen van mijzelf terwijl ik in de kamar kecil (kleine kamertje) bezig was met cobek, maar dat heb ik u als lezer niet aan willen doen. Waarom niet? Nou, ik had mijn schoenen niet eh ...goed gepoetst.

Een vraagje aan de niet-Indische lezers van deze column: bent u wel eens bij (voornamelijk wat oudere) Indische mensen thuis

geweest, en zo ja, heeft u dan ook het toilet bezocht? Grote kans dat u daar dan een lege fles naast de wc aantrof. Nee, geen stille getuige van een heimelijk beleden alcoholisme. De *boto! cèbok* wordt door vele Indo's geprefereerd boven het drielaags gewatteerde toilet papier met puppy-opdruk, dat in Hollandse wc's gebruikelijk is. Let wel: in plaats van. Niet na, of erbij.

Door: Han Dehne

Zonder nou enorm in details te treden, komt de kunst van het *cèbokken* erop neer dat je met de ene hand een dun straaltje water langs de bevulde derrière laat klateren, terwijl je met de andere hand de nodige handelingen verricht. Daarna natuurlijk goed de handen wassen, en alles is schoner dan het met een veeg papier zou zijn. Een tante van me deed zelfs altijd een scheutje Dettol bij het *cèbokwater*, maar dat was toch een tikje té schoon, haar hele darmflora was verwoest. Als ze een wind deed rook het alsof je een apotheek binnenliep.

Tot zover de theorie van het *cèbokken*.

Vroeger waren de flessen die voor het *cèbokritueel* gebruikt werden

vanzelfsprekend van glas, en het gebeurde best wel eens dat er eentje in gruzelementen in de po viel. Mijn oma was zo slim om een lege azijnfles te gebruiken, die waren tenminste van licht plastic en je kon er ook nog eens in knijpen, om een extra krachtige tjeploes water tegen de pantat aan te laten kletteren.

Vanzelfsprekend werd de komst van de PET-fles dan ook vooral in Indische gezinnen warm toegejuicht. En uit zelf verricht onderzoek kan ik u melden dat de Spa

Blauw-fles in verreweg de meeste Indische wc's het geprefereerd.

Als je ergens bent waar deze flessen ontbreken, wat kun je dan opeens naar een lege Spa Blauw-fles verlangen! Maar er zat niets anders op, ik moest cèbokken met de gajoeng (want zo heet die melkpan), en er maar op vertrouwen dat ik een aangeboren gen had voor deze taak. Terwijl ik boven de wc voorover bukte, strekte ik mijn hand met de gajoeng achter mij uit, en probeerde met een gecontroleerde

backhandbeweging het gewenste dunne straaltje water te produceren.

U begrijpt het al: het ging vreselijk mis. Ik kieperde de hele inhoud van de gajoeng in één onstuimige plons via mijn achterwerk in mijn broek, die op mijn enkels rustte. Sindsdien heb ik dus altijd een pak papieren zakdoekjes op zak. En een lege spafles.

Timor-Leste wil lid ASEAN worden

Lang geleden, op de lagere school, bestond de les aardrijkskunde uit 'opdreun-rijtjes' met voor de klas een grote landkaart van Indië en de meester of juf met een aanwijsstok. Een van die rijtjes ging over de Soenda-eilanden en dat eindigde met: 'Timor half Portugees'.

Timor-Leste, Oost-Timor, waar de kreet 'half Portugees' over ging, heeft een lange en bewogen geschiedenis. Onder Portugees bewind van 1769 tot 1975, waarna de Portugezen uiteindelijk het land verlieten als gevolg van de 'Anjerrevolutie' in 1974. Er ontstonden hevige onlusten op het eiland en twee groeperingen gingen elkaar te lijf. Indonesië, naaste buur op West-Timor, greep in en wilde het oostelijk deel van Timor inlijven.

Vlag van Timor-Leste

Na bemiddeling van de Verenigde Naties kwam er een referendum

en de bevolking koos voor onafhankelijkheid, die er kwam op 20 mei 2002.

Het oostelijke deel van Timor is qua grootte een-derde van Nederland en heeft ongeveer 1,3 miljoen inwoners. Van hen is de 98 % katholiek en de overige 2 % is protestant of moslim. De hoofdtal is Portugees, maar een kleine 15 % beheerst ook de Engelse taal.

Timor-Leste heeft mijnbouw en exporteert koffie, kaneel en cacao. De belangrijkste handelspartner is Singapore. Het vliegveld Dili kan worden aangevlogen door gangbare verkeersvliegtuigen en verbindt het eiland met Australië, Indonesië, Singapore en andere Zuidoost-Aziatische landen.

Aanvraag lid van ASEAN

Timor-Leste wil graag lid worden van ASEAN (Association of South-East Asian Nations) en daar-mee het elfde lid van deze organisatie worden. Maar dat wordt je niet zomaar. Er wordt een inventarisatie gemaakt van de economie, mensenrechten, politieke structuur, wetgeving en stabiliteit. En dan nog behoeft een aanvraag voor het lidmaatschap de goedkeuring van alle overige leden. Als er ook maar eentje dwars ligt, gaat het feest niet door.

Vlag van ASEAN

Maar is dat eenmaal achter de rug, dan wordt Timor-Leste de vlag uitsteken en wordt dan tevens eens in de zoveel jaar voorzitter van ASEAN. Al met al een belangrijke stap vooruit.

Indopedia, Indische Encyclopedie / Bibliotheek / Indisch erfgoed / naslagwerk over voormalig Nederlands-Indië. <https://www.indopedia.nl/>

Doorlink-website naar veel Indische en Indisch gerelateerde websites, blogs, personen en onderwerpen. <https://linkenindisch4ever.wordpress.com/>

Website over online **geschiedenis** van/voor Indische Nederlanders. <http://www.indischhistorisch.nl>

Organisaties die **archieven** bezitten over de **oorlog in Indië, de Bersiap en dekolonisatie**. <https://www.tweedewereldoorlog.nl/bronnen/archieven/indisch-erfgoed>

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië in de **boekenwinkel van Historiek.net**. <https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>

Veel informatie over **schoollespakketten** over voormalig Nederlands-Indië. www.gastdocenten.com

Een ware schat aan foto's in kleur op **Monochrome Specter** uit de Tweede Wereldoorlog in ZO-Azië. blog.livedoor.jp/irootoko_jr/

Het **Indisch Herinneringscentrum** Sophiahof, Den Haag www.indischherinneringscentrum.nl

Moluks Historisch Museum [M.H.M.] Sophiahof, Den Haag <http://www.museum-maluku.nl/>

Indisch/Moluks **Museum Sophiahof** in Den Haag. <https://www.museumsophiahof.nl/>

Culturele website voor **Chinese en Chinees-Indische** gemeenschap. <https://www.inisiatip.nl>

Informatieve website over de beruchte **moord op Chinezen** in 1740 in Indië. <http://home.iae.nl/users/arcengel/NedIndie/chinezen.htm>

Stichting die ijvert voor erkenning en betaling van **Japanse Ereschulden** door Japan aan WO II slachtoffers <http://www.japanse-ereschulden.nl/>

Toonaangevend **Indisch maandblad** (glossy). <http://www.moesson.nl/>

Wie (her)kent deze foto's? Website van het **Tropenmuseum**. <http://www.fotozoektfamilie.nl/>

Mede-organisator **Themazondagen** op Bronbeek: www.indischerfgoed.nl

Non-profit **online museum** in de Verenigde Staten van Amerika, <http://www.eastindiesmuseum.com>

Website over **Nederlandse militairen** in Indië 1946-1949. <http://www.indiegangers.nl/>

Stichting voor en door de **Molukse** gemeenschap: www.muhabbat.nl

Indisch Familie Archief <http://www.indischfamiliearchief.nl/>

Actuele items en achtergrondartikelen van de **Nederlandse Krijgsmacht**. <https://www.nederlandsekrijgsmacht.nl/index.php/nieuws/>

De **Jeugdwebsite** van de Oorlogsgraven Stichting (Ned.-Indië). <http://www.eenlevenverloren.nl/index.php?go=home.personen@pagenr=1>

Een digitaal **Indisch Museum**, <https://indischmuseum.wordpress.com>

Informatie over de **Nationale Indië-Herdenking** op 15 aug. www.indieherdenking.nl

Website voor **genealogisch onderzoek** http://www.stamboomforum.nl/subfora/127/2/21753/0/bronnen_voor_familieonderzoek_nederlands_indie

Grote verzameling **Facebook pagina's** over alles wat te maken heeft het Nederlands-Indië en het Indisch erfgoed. <https://www.facebook.com/pages/?cat=eqory=top>

Info over boeken, artikelen, TV- en radiodocumentaires plus LINKS over de Pakan-Baroe Spoorweg. <http://pakanbaroe.my-free.website/>

Alle bandjes, foto's en verdere info over **Indorock**. <http://indorock.home.xs4a.nl>

Taman Indonesia, Het leukste kleine Indonesische dierenpark in Nederland. <http://www.taman-indonesia.nl>

Jeugdbieb, erg leuke en informatieve website. <http://www.jeugdbieb.nl>

Koorenhuis - Den Haag, allerlei cursussen en workshops voor muziek, dans, kunst en theater. <http://www.koorenhuis.nl>

Weblog "Indische Jeugd-letteren" Blog van Marjorie van Putten: <http://indischejeugdletteren.wordpress.com/over-mij/>

Website **Indische Jeugdboeken**, compleet met een bestellink. <http://www.antiquariaat-anna.nl/boek/kameleonboeken>

Theatervoorstellingen - Een informatieve website met heel veel voorstellingen, overal in Nederland en voor iedere leeftijd. <http://www.kindertheater.nl/>

Op zoek naar een **muziekoptreden** bij uw kumpulan? <http://www.kwekel-evenementen.nl/indische-artiesten.htm>

Kunstbende, Een grote landelijke organisatie met afdelingen in alle provincies voor iedereen van 13 tot en met 18 jaar. <http://www.kunstbende.nl>

Een **Indische startpagina voor de jeugd**: <http://suara-baru-kecil.jouwpagina.nl>

Kinderboekenpraatjes. Veel boeken uitzoeken voor elke leeftijdsgroep. <http://www.kinderboekenpraatjes.nl>

Alles over **STIP Jeugdtheater**, over producties, impresariaat, enz. www.stipproducties.nl

Woonzorgcentrum voor Indische en Molukse ouderen 'Raffy'. <https://Raffyzorg.nl>

Alles wat je moet weten over **Papoea websites**. <https://Papua.startpagina.nl>

Trefpunt Azië - Informatieve website met wetenswaardigheden uit landen in ZO-Azië. <https://www.trefpuntazie.com>

Nieuws en informatie over en uit **West Papua**. <http://www.tanahku.west-papua.nl>

Online **Aziatische supermarkt**, webshop en 20 fysieke winkels. <http://www.orientalwebshop.nl/>

Indowebshop voor alles voor de keuken, huishoud, kunst, textiel, boeken, sieraden en veel meer. <http://www.indowebshop.nl/>

T/m september 2019: Tentoonstelling 'Avontuur in Azië'.

Deze tentoonstelling belicht de rol van de Vrijmetselaarsloges in de internationale handel in de 18e en 19e eeuw in Zuid-Oost Azië. Uit onderzoek van gastcurator dr. Andréa Kroon blijkt dat vrijmetselaars hoge posities in de VOC en de handelsposten in Nederlands-Indië, India, Ceylon, Japan en China bekleedden en waren betrokken bij de internationale handel. Daarnaast lieten

de loges ook een fascinerende materiële cultuur achter. Logegebouwen in Zuidoost-Azië zijn een voorbeeld van het gedeelde erfgoed van Oost en West ('shared heritage'). Een bijzonder onderdeel van de tentoonstelling is het **digitale bladerboek**: een combinatie van een traditioneel papieren boek en een hightech kennisomgeving. Bij het bladeren door het verhaal wordt de bezoeker verrast door afbeeldingen die tot leven lijken te komen, en kan hij zich via beeld, woord en geluid verdiepen in de geschiedenis van de Vrijmetselaars broederschap. Bij de tentoonstelling verschijnt het fraai geïllustreerde **magazine 'Avontuur in Azië'**.

Op 25 november geeft de gastconservator geeft een **lezing** in

het Vrijmetselarij Museum. Alle praktische info is te vinden op vrijmetselarijmuseum.nl.

Locatie: Vrijmetselaarsmuseum, Javastraat 2-b, 2585 AM, Den Haag. Openingstijden: wo. t/m zo. 12.00 – 17.00 uur. Toegang (incl. rondleiding) volw. € 7,50; tot 18 jr. € 5,00; Ooievaarspas: € 3,75; studenten (op vertoon collegekaart): € 5,00. LET OP: PIN ONLY.

T/m november 2019: Expositie Wayang Revolusi, Kunst in dienst van de vrijheid.

Deze tentoonstelling laat zien hoe de Indonesische nationalisten in hun strijd tegen de Nederlandse overheersing de traditionele wayang-theaterkunst als propaganda gebruikten. De hoofdrolspelers zijn de politici en de militairen van de twee partijen, die tegenover elkaar stonden in de onafhanke-

lijkheidsstrijd, zoals de Nederlandse Generaals Spoor en Van Mook, de Indonesische president Sukarno en de vice-president Mohammed Hatta. De poppen zijn gemaakt door poppenspeler en maker: Ki Ledjar Soebroto. Daarnaast komen andere vormen van het Wayangspel aan bod, zoals: Kulit, Golek, Klitik en Topeng. **Locatie: Poppenspe(e)lmuseum**, Kerkweg 38, 8193 KL Vorchten (Gemeente Heerde). Geopend op: woensdag, zaterdag en zondag 12.00 tot 17.00 uur. Toegang: € 5,50 (volw.) en € 4,50 (3-12 jr). Info: www.poppenspelmuseum.nl

13 oktober 2019: Bij Eugenie in de keuken.

Elke tweede zondag van de maand is het aanschuiven bij Tante Eus (Yvonne Groeneveld) in haar eigen Werftheater. Al meer dan 40 jaar trekt deze theatermaker volle zalen met

haar geheime keukenrecepten, keukenpraatjes, liedjes, anekdotes, en keukenroddels, daarin bijgestaan door haar trouwe kokkie Jeffrey van Overeem. Na de voorstelling kunt u dan aan tafel om te genieten van wat tijdens de voorstelling is bereid, tenminste: als u dit bij reservering van de kaarten heeft aangegeven. De locatie is: **Werftheater**, Oudegracht 60, 3511AS Utrecht. Aanvang voorstelling: 14.30 uur, kassa open vanaf 13.45 uur. Toegang: € 13,00 pp; CJP, U-pas, 55+ pas: € 12,00. Reserveren maaltijd: € 10,00 extra. Dringend verzoek om te reserveren: Tel: 030-2315440, of via de website: <https://www.werftheater.nl/winkel> of:

<https://www.yvonnegroeneveld.nl>.

18 oktober 2019: 3^e Indische Letteren Lezing.

Deze lezing heeft als thema: "Een Gordel van Smaragd? Van Multatuli tot Birney". In het slot van de *Max Havelaar* uit 1860, waarin Multatuli koning Willem III erop wijst dat de Javaan in zijn naam wordt mishandeld, wordt de kolonie omschreven als 't prachtig

ryk van Insulinde dat zich daar slingert om den evenaar, als een gordel van smaragd...' Later werd het gebruikelijk Nederlands-Indië aan te duiden als de 'Gordel van smaragd', een cliché met een tempo-doeloe-inkleuring van de tropische schoonheid van de Indonesische archipel. Alfred Birney, auteur van de bestseller *De tolk van Java* (2016) 'haat' deze term dan ook, zo meldt hij in een interview uit 2018: 'Geen romantische verhalen over de Gordel van Smaragd met zijn groene sawa's en mystieke sfeer, maar levendige vertellingen over multiculturele spanningen.' Deze verschuiving in de betekenis roept

vragen op. Wanneer werd de kritische visie in de *Max Havelaar* vervangen door een nostalgisch tempo-doeloe-verhaal? En in hoe-

verre staat de Indisch-Nederlandse literatuur nu in de kritische traditie van de *Max Havelaar*? Welke elementen komen terug in de Indische roman die na 1860 populair wordt in de (post-) koloniale literatuur? Dr. Jacqueline Bel (UvA) zal ingaan op deze vragen, waarbij zij een tocht maakt langs een aantal Indisch-Nederlandse romans van 1860 tot nu, van de *Max Havelaar* tot *De tolk van Java*. Locatie: '**Lipsius-gebouw**', **Zaal 019, van de Universiteit van Leiden**, Cleveringaplaats nr. 1, in 2311BD Leiden. De toegang is gratis. Aanvang lezing: 16.00 uur. Na afloop zal er een drankje worden geschonken.

Pasar Kalender 2019

(update: 1 sept. 2019)

Februari

16 t/m 24: Amsterdam <http://www.istimewa-events.nl>

Maart

3, 4: Rijswijk (ZH) www.pasarmalamrijswijk.nl

8, 9, 10: Zwolle <http://www.istimewa-events.nl>

29, 30, 31: Eindhoven <https://www.pasarstellar.nl/>

April

20, 21, 22: Rotterdam <http://www.istimewa-events.nl>

21, 22: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

Mei

5, 6: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl

17, 18, 19: Roosendaal <https://www.facebook.com/maluku-night>

18, 19: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

18, 19: Sluiskil www.pasarsluiskil.nl.

23 t/m 31: Malieveld Den Haag www.tongtongfair.nl

24, 25, 26: Geleen <https://www.pasarstellar.nl/>

Juni

1, 2: Malieveld, Den Haag www.tongtongfair.nl.

8, 9, 10: Den Helder <https://www.pasarstellar.nl/>

15: Wageningen <http://www.zinzia.nl>

22, 23: Leiden <https://www.pasarstellar.nl/>

22, 23: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

28, 29, 30: Zeist <http://www.istimewa-events.nl>

Juli

7: Breda www.raffyzorg.nl

13, 14: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

24 t/m 28: Steenwijk <http://www.istimewa-events.nl>.

Augustus

10: Oost-Souburg <http://www.mae-uku.nl>

11 t/m 14: Dordrecht <http://www.istimewa-events.nl>

17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

September

6, 7, 8: Assen <http://www.istimewa-events.nl>

14, 15: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

20, 21, 22: Den Bosch <http://www.istimewa-events.nl>

28, 29: Almere www.oscoproductions.nl

Oktober

10 t/m 13: Alphen a/d Rijn <http://www.istimewa-events.nl>

26, 27: Leek <https://www.pasarstellar.nl/>

November

9, 10: Rijswijk (ZH) www.pasarmalamrijswijk.nl

December

21 dec. t/m 5 jan.: (behalve 1^e Kerstdag en Nieuwjaarsdag)

Arnhem, Burgers Zoo <http://www.istimewa-events.nl>

Ziet u nog een foutje in deze lijst of heeft u een aanvulling of een aan-/afmelding? Laat het ons weten via e-mail.

Uw pasar aanmelden voor deze lijst ?

#

info@indisch-centrum-denhaag.nl

ook kleine non-commerciële particuliere en verenigings pasars welkom voor vermelding in deze kalender

1ct

MEER DAN 40 LANDEN

1ct /min naar vaste lijn

NIEUW

[Meer informatie](#)

Colofon

Maandelijks Digitaal Magazine
Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Hoofredacteur: Hans Vogelsang

Redactie:

Han Dehne

Ron Kraft

Chinook de Deugd

Columnisten: Han Dehne, Jan Tomasowa

Correspondenten:

Silfraire Delhay (Indisch Platform)

Jan van Wagtenonk (Japanse Ereschulden)

Yvonne van Genugten (Sophiahof)

Nanneke Wigard (Sophiahof)

Albert van Prehn (Muziek, column)

Sabina de Rozario (Door Blauwe Ogen)

Armando Ello (Hoezo Indo)

Ivo Pabbruwe (New Zealand)

Vormgeving & lay-out: Hans Vogelsang

Technische realisatie & verzending:

Dennis van der Ham

<http://www.borca-online.nl/>

Versijning: ca. de 15^e van elke maand

Sluitingsdatum kopij en advertenties:

de 10^e van elke maand

Advertentietarieven: op aanvraag

Abonnementen NICC Magazine: GRATIS

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Postadres: Newtonstraat 660

2562 LA Den Haag - Netherlands

W: www.indisch-centrum-den Haag.nl

E: <http://indisch-centrum-den Haag.blogspot.com>

@: info@indisch-centrum-den Haag.nl

Rabobank IBAN: NL39 RABO 0129 216 836

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

BIC: RABONL2U

Overnemen van (delen van de) inhoud is toegestaan, mits met bronvermelding.

© 2019 N.I.C.C. Den Haag

MUSEUM SOPHIAHOF
van Indië tot nu

MUSEUM SOPHIAHOF
van Indië tot nu

MUSEUM SOPHIAHOF IS GEOPEND
dinsdag t/m zondag van 11.00 tot 17.00 uur

Toegangsprijzen:
Volwassene: € 9,50.
Kind 0-4 jr.: gratis
Jeugd 5 t/m 18 jr.: € 6,50.
CJP/Veteranenpas/Ooievaarspas: € 6,50
Groepen (> 15 pers.): € 6,50 pp.

Herdenkingssymbool Melati

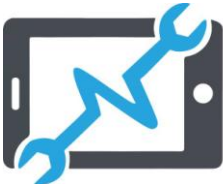
De Melati, de Indische jasmijn, is het herdenkingssymbool dat u onder andere kunt dragen op 15 augustus.

Prijs: per stuk : € 3,00; per 5 stuks: € 12,50; per 10 stuks: € 25,00

De prijzen zijn incl. administratie- en verzendkosten (Nederland)

Bestellen: <http://webshop.indieherdenking.nl/nl/>

SHOPDEN

BORCA ONLINE

Borca Online
Computer Service

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

e-mail adressenlijst

	NAAM	e - MAIL ADRES
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Deze e-mail-adressenlijst 'knippen en plakken' en versturen naar e-mail: info@indisch-centrum-den Haag.nl of printen en versturen per post (voldoende frankeren) naar: Administratie NICC Magazine # Newtonstraat 660 # 2562 LA Den Haag